

Con. 4249-09. L.L.B - I - Sem
I - Years (3 Hours)

1. Answer in not more than **two** sentences. :— 20
- (i) What is meant by 'award' under the I.D. Act, 1947 ?
 - (ii) Define 'Lock-out' under the I.D. Act, 1947 ?
 - (iii) How is the term 'Strike' defined in the I.D. Act, 1947 ?
 - (iv) What is retrenchment under the I. D. Act, 1947 ?
 - (v) Define the term labour court.
 - (vi) What is the object of Workmen's Compensation Act, 1923 ?
 - (vii) What is the amount of compensation a workmen can get where permanent total disablement results from the injury under the W. C. Act, 1923 ?
 - (viii) The I.E (S.O) Act, 1946 is applicable to which industrial establishments.
 - (ix) What is meant by 'Standing Orders' ?
 - (x) What is the duty of Labour Court under M.R.T.U and P.U.L.P Act, 1971 ?
2. Write short notes on any **four** of the following :— 20
- (a) 'Industry' under I.D. Act, 1947.
 - (b) 'Industrial Dispute' under I.D. Act, 1947.
 - (c) Employer's liability for compensation under W.C. Act, 1923.
 - (d) Procedure for dealing with complaints relating to unfair labour practices under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971.
 - (e) Unfair labour practices on the part of employer's under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971.
 - (f) Define 'Employer' under I.E.S.O. Act, 1946 and mention the penalties that can be imposed on the employer who does any act in contravention of this Act.
3. Answer any **two** of the following :— 12
- (a) Workmen who were employed in an Industrial establishment went on strike while the conciliation proceeding was pending before a Board.
 - (i) Is the strike legal or illegal ?
 - (ii) Is there any general prohibitions on strikes under the I.D. Act, 1947 ? Explain.
 - (b) A workman was injured during the course of employment and was awarded compensation by the Workmen's Compensation Commissioner. The employer does not accept the liability for compensation to the extent claimed.
 - (i) Is the employer bound to make any provisional payment based on to the extent of liability to which he accepts ?
 - (ii) If there is no justification for the delay in paying the compensation due can penalty be imposed on employer ? Support your answer with relevant provisions of W. C. Act, 1923.
 - (c) A proceeding of Unfair Labour Practice was pending before the competent courts of M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971. When the matter was called on for hearing either parties did not appear though notice of hearing was duly served for both the parties.
 - (i) Are courts empowered to pass exparte orders under such circumstances ?
 - (ii) What remedy is available to aggrieved party under such circumstances ?

4. Answer any four :—

- Define and explain the term 'Workman' under the I.D. Act, 1947 ?
- What are the different authorities under the I.D. Act, 1947 ? Briefly explain the powers and duties of the authorities.
- Explain the obligations and rights of recognised unions under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971 ?
- Briefly explain how the commissioner is appointed under W.C. Act, 1923 ? What are the functions and powers of commissioner ?
- Define certifying officer and explain the powers of certifying officer under I.E. (S.O.) Act, 1946 ? Explain the procedure for certification of draft amendment of standing orders under the Act ?
- What is collective Bargaining ? Explain the merits and demerits of Collective Bargaining.

(मराठी रूपांतर)

१. दोन वाक्यात उत्तरे द्या:

- औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे 'दिलेला निर्णय' (award) म्हणजे काय ?
- औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे 'टाळेबंदी' म्हणजे काय ?
- औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे 'संप' म्हणजे काय ?
- औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे 'कामगार कपात' म्हणजे काय ?
- कामगार न्यायालय ह्या संज्ञेचा अर्थ सांगा.
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ चा उद्देश कोणता ?
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ प्रमाणे कामगाराचे अपघातात कायमस्वरूपी पूर्णपणे अपंगत्व आले असल्यास किती स्वरूपात भरपाई मिळेल ?
- औद्योगिक कामगार (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ हा कोणत्या औद्योगिक कारखान्यांच्या उभारणीत लागू होतो ?
- "स्थायी आदेश" म्हणजे काय ?
- महाराष्ट्र संघटनेच्या मान्यतेचा व अनुचित कामगार व्यवहारांना प्रतिबंध करण्याचा कायदा, १९७१ अंतर्गत कामगार न्यायालयाची कर्तव्य कोणती ?

२. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :-

- औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'उद्योग'.
- औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'औद्योगिक विवाद'.
- कामगार नुकसान भरपाई कायद्याप्रमाणे १९२३ अंतर्गत 'नुकसान भरपाईसाठी मालकाची जबाबदारी'.
- महाराष्ट्र संघटनेच्या मान्यतेचा व अनुचित कामगार व्यवहारांना प्रतिबंध करण्याचा कायदा, १९७१ प्रमाणे कामगार अनुचित प्रथेशी निगडीत तक्रारीची प्रक्रिया सांगा.
- महाराष्ट्र संघटनेच्या मान्यतेचा व अनुचित कामगार व्यवहारांना प्रतिबंध करण्याचा कायदा, १९७१ अंतर्गत मालकांतर्फे कामगारांना अनुचित प्रथाबाबत.
- औद्योगिक कामगार (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ प्रमाणे 'मालक' हि संज्ञा स्पष्ट करा आणि मालकांद्वारे कायद्याचा भंग झाल्यावर असणारे दंड लिहा.

तही दोन सोडवा.

१२

(१) बोर्डासमोर जेव्हा प्रक्रिया चालु असते तेव्हा कामगार हा औद्योगिक उभारणीमध्ये संप केलेला आहे अशा परिस्थितीत असतो.

(अ) संप हा कायदेशीर किंवा बेकायदेशीर आहे का ?

(ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत संपावर जाण्यावर कोणतीही सर्वसामान्य बंधने घातली आहेत का ?

(२) एक कामगार काम करत असताना जखमी झाला आणि त्या कामगाराला आयुक्त यांनी नुकसान भरपाई देण्याचा आदेश केला. सदर दाव्यातील नुकसान भरपाई देण्याची जबाबदारी मालकांनी स्वीकारली नाही.

(अ) मालक हा त्याने स्वीकारलेल्या जबाबदारीवर अवलंबित कोणतीही रक्कम देण्यास बांधील आहे का ?

(ब) जर तेथे कोणत्याही प्रलंबनाची संकल्पना नसल्यास रक्कम देण्यास उशिर झाला तर मालकाला दंड बसू शकतो का ? तुमचे उत्तर कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत असणाऱ्या कलमांच्या आधारे द्या.

(३) सदर प्रक्रिया ही महाराष्ट्र संघटनेच्या मान्यतेचा व अनुचित कामगार व्यवहारांना प्रतिबंध करण्याचा कायदा अंतर्गत असणाऱ्या न्यायालयात अनुचित कामगार प्रथाबाबत प्रलंबित असताना जेव्हा सुनावणीची वेळ आली तेव्हा दोन्ही पक्षकारांना नोटीस दिली असताना व त्याची पोच मिळाली असताना दोन्ही पक्षकार हजर झाले नाहीत.

(अ) खालील परिस्थितीत न्यायालयाला एकतर्फी आदेश करण्याचा अधिकार आहे का ?

(ब) खालील परिस्थितीत पक्षकारांना कोणत्या स्वरूपाच्या उपाययोजना आहेत ?

४. सविस्तर उत्तरे द्या (कोणतेही चार) :-

४८

(अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'कामगार' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

(ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कोणत्या वेगवेगळ्या अधिकारिता असतात ? सदर अधिकारितेचे अधिकार आणि कर्तव्य स्पष्ट करा.

(क) महाराष्ट्र संघटनेच्या मान्यतेचा आणि अनुचित कामगार व्यवहारांना प्रतिबंध करण्याचा कायदा, १९७१ अंतर्गत नोंदणीकृत संघटनेचे अधिकार आणि कर्तव्य स्पष्ट करा.

(ड) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत आयुक्ताची नेमणूक कशी केली जाते ? त्याचे अधिकार आणि कामे स्पष्ट करा.

(इ) प्रमाणपत्रित अधिकारी म्हणजे काय ? औद्योगिक कामगार (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ प्रमाणे प्रमाणपत्रित अधिकारीचे अधिकार लिहा.

(ई) "सामूहिक वाटाघाटी" म्हणजे काय ? सामुदायिक वाटाघाटीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.

(3 Hours)

[Total Marks : 100

20

1. Answer in not more than **two** sentences :—

- (a) What is the object of the I.D Act, 1947 ?
- (b) What is meant by 'Award' under I.D Act, 1947 ?
- (c) Who all are not included under 'workman' as per I.D Act, 1947 ?
- (d) What is the penalty for closure without notice under I.D Act, 1947 ?
- (e) 'Office Bearer' in relation to a trade union, under I.D Act, 1947 includes any member of the _____ there of, but does not include _____.
- (f) What is meant by 'Total Disablement' under W. C. Act, 1923 ?
- (g) What is the compensation payable under W. C. Act, 1923, where death of a workman results from the injury in the course of his employment ?
- (h) Industrial establishment under I.E. (S.O.) Act 1946 means _____.
- (i) Appellate authority under I.E. (S.O.) Act 1946 means _____.
- (j) Who is a 'Member' under the M.R.T.U & P.U.L.P Act 1971 ?

2. Write short notes on any **four** :—

- (a) Industrial Dispute under I.D Act, 1947.
- (b) Lay-off and retrenchment under I.D. Act. 1947.
- (c) 'Workman' under W. C. Act, 1923.
- (d) 'Employer' under I.E. (S.O.) Act 1946.
- (e) Procedure for dealing with complaints relating to unfair labour practices under the M.R.T.U & P.U.L.P Act 1971.
- (f) Procedure for recognition of union under the M.R.T.U & P.U.L.P Act 1971.

20

3. Answer any **Two** :—

- (a) The employees of a public sector under taking resorted an action called 'Pen down' as per a call given by their union without notice. The management initiated action against them stating that the action amounts to 'Illegal Strike'.
 - (i) Does 'Pen down' amounts to Strike and require notice as per I.D. Act 1947 ?
 - (ii) What does a strike becomes illegal ?
- (b) A workman leaves his work place during lunch hours to have lunch from near by hotel. While coming back to his workplace, he met with a accident and sustained permanent disability.
 - (i) Whether his employer is liable to pay compensation to the workman ?
 - (ii) Is there any defence available to the employer in this case ?
- (c) X a workman who was also an active leader of trade union was transferred to a distant workplace as per the transfer policy of the Company. The Human Resources Manager of the Company induced him to join a Trade Union sponsored by the management and on doing so he was retransferred to the original place on medical grounds.
 - (i) Is the action amounting to unlawful labour practice ?
 - (ii) Can the original union of the workmen challenge the transfer ?

12

4. Answer any **four** :—

- (a) Explain the term 'Industry' under I.D Act, 1947 with case laws.
- (b) What are the different authorities under I.D Act, 1947 ? Briefly explain powers and duties of the authorities.
- (c) Briefly explain the Employers Liability to pay Compensation under W.C. Act, 1923 with case laws ?
- (d) Explain the object, scope and features of I.E. (S.O.) Act 1946 ?

48

१. एका वाक्यात उत्तरे द्या :--

२०

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७चा उद्देश काय ?
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत "अवार्ड" म्हणजे काय ?
- (क) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ प्रमाणे "कामगार" या अंतर्गत कोण येत नाही ?
- (ड) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत नोटीसी शिवाय बंद यास दंड काय आहे ?
- (इ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अन्वये मान्यता प्राप्त संघटना यामध्ये निवडून आलेले पदाधिकारी अन्वये कोणते सभासद समाविष्ट केले जातात आणि कोणते केले जात नाहीत ?
- (फ) कामगार भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत "पूर्ण अपंगत्व" म्हणजे काय ?
- (ग) कामगार भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत कामाच्या ठिकाणी काम करताना झालेल्या दुखापतीने जर एखाद्या कामगाराचा मृत्यु झाल्यास त्यास नुकसान भरपाई काय असते ?
- (ह) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायदा १९४६ अंतर्गत औद्योगिक आस्थापन म्हणजे काय ?
- (स) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायदा १९४६ अपील अधिकारीता म्हणजे काय ?
- (द) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. १९७१ अंतर्गत सभासद कोण असतो ?

२. कोणत्याही चार टिपा लिहा :--

२०

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत "औद्योगिक विवाद".
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत कामबंदी आणि कपात.
- (क) कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत "कामगार".
- (ड) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायदा १९४६ अंतर्गत "मालक".
- (इ) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. १९७१ अंतर्गत अनुचित कामगार व्यवहाराबाबत तक्रारी बाबत प्रक्रिया.
- (फ) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. १९७१ अंतर्गत युनियनच्या मान्यतेची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

३. कोणतेही दोन सोडवा :--

१२

- (अ) सार्वजनिक योजनेमधील कामगारांनी हमीपत्र दिले की कृतीला (पेन डाऊन) असे म्हणतात. या प्रमाणे संघटनेद्वारे कोणतेही सूचनापत्र न देता सदर कार्यकारिणी कृती करण्यास त्याचे विरुद्ध सुचविले की सदर कृती ही 'बेकायदेशीर' संपा प्रमाणे आहे.
 - (१) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ प्रमाणे "पेन डाऊन" हे संपाप्रमाणे आहे का ? आणि त्यासाठी नोटीस द्यावी लागते का ?
 - (२) संप हा बेकायदेशीर केव्हा होतो ?
- (ब) एक कामगार त्याची काम करण्याची जागा सोडून जेवण्याच्या वेळात जेवण करण्यासाठी जवळच्या उपहारगृहात गेला. तेथुन परत येत असताना त्याचा अपघात झाला आणि त्यास कायमस्वरूपी अपंगत्व आले.
 - (१) त्याचा मालक हा कामगारास नुकसान भरपाई देण्यास जबाबदार आहे का ?
 - (२) मालकास कोणत्या स्वरूपाचा बचाव उपलब्ध आहे ?
- (क) 'एक्स' हा कामगार व्यापारी संघटनेतील कार्यात्मक नेता होता. सदर संघटनेचे स्थलांतर कंपनीच्या स्थलांतर योजने अंतर्गत करण्यात आले. सदर मानवी मार्ग व्यवस्थापनाने सदर त्यास व्यापारी संघटना जी कंपनीद्वारे अभियांकित केली आहे. त्याचे सभासद होण्यास सांगितले आणि त्यानंतर सदर कामगाराचे स्थलांतर पुन्हा त्याच ठिकाणी म्हणजे जेथे तो होता तेथे करण्यात आले.
 - (१) सदर कृती ही अनुचित कामगार प्रथा या अंतर्गत येते का ?
 - (२) मूळ संघटना सदर स्वरूपाचे स्थलांतरणास आव्हान देऊ शकते का ?

४. कोणतेही चार सोडवा :--

४८

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत "उद्योग" ही संज्ञा न्यायनिर्णय सोबत स्पष्ट करा.
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत विविध अधिकारिता काय आहेत ? त्यांचे अधिकार आणि कर्तव्य कोणते ?
- (क) कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत नुकसान भरपाई देण्यासाठी मालकाची जबाबदारी न्यायनिर्णयांच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
- (ड) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायदा १९४६चे उद्देश व्याप्ती आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

1. Answer in **not more than two sentences** :— 20
- (a) Average Pay under I. D. Act, 1947 means the average of the wages payable to the work man.
 - (i) In the case of monthly paid workman in _____ months.
 - (ii) In the case of weekly paid workmen in _____ weeks.
 - (b) 'Employer' under I. D. Act, 1947 means _____.
 - (c) 'Wages' under I. D. Act, 1947 means _____.
 - (d) What is the Duty of Conciliation Officer under I. D. Act, 1947 ?
 - (e) What is the penalty for any person who instigates a strike which is illegal under I. D. Act, 1947 ?
 - (f) Seamen under W. C. Act, 1923 means _____.
 - (g) Wages under W. C. Act, 1923 includes _____.
 - (h) I. E. (S. O.) Act, 1946 applies to _____.
 - (i) What is the object of I. E. (S. O.) Act, 1946 ?
 - (j) 'Order' under sec 2 (12) of M. R. T. U. and P. U. L. P. Act, 1971 means an order of the _____ or _____.
2. Write short notes on any **four** of the following :— 20
- (a) Workmen' under I. D. Act, 1947.
 - (b) Strike and Lock-out under I. D. Act, 1947.
 - (c) Appointment and powers of Commissioner under W. C. Act, 1923.
 - (d) Procedure for Payment of subsistence allowance under I. E. (S. O.) Act, 1946.
 - (e) Obligations and Rights of recognized union under M. R. T. U. and P. U. L. P. Act, 1971.
 - (f) Unfair Labour Practices on the part of employers under the M. R. T. U. and P. U. L. P. Act, 1971.
3. Answer any **two** of the following :— 12
- (a) A company shifted its place of business to another premises two kms away, without consulting the union or without giving notice. The union raised a dispute stating that its amounts to change in conditions of service.
 - (i) Is this a valid industrial dispute ?
 - (ii) Is it mandatory to give notice to the employees before changing the place of business as in this case ?
 - (b) A workman employed as a helper died due to electric shock while he was helping the company's electrician. The management gave employment to his son as per company's compassionate employment scheme and obtained a letter of waiver of compensation from all the legal heirs.
 - (i) Is the letter of waiver legally tenable ?
 - (ii) Is the management liable to pay funeral expenses to the legal heirs of the workmen ?
 - (c) An investigating officer was refused entry to the premises of the workplace of which the investigating officer was entitled to enter by X.
 - (i) Can X be punished under M. R. T. U. and P. U. L. P. Act, 1971.
 - (ii) If so what is the punishment that can be given to Mr. X. Support your answer with relevant provisions.
4. Answer any **four** of the following :— 48
- (a) Explain Industrial disputes under I. D. Act, 1947 with case laws.
 - (b) Briefly explain the procedures and powers of Conciliation Officers, Board, Courts and Tribunals under I. D. Act, 1947.
 - (c) Briefly explain the objects, reasons and features of W. C. Act, 1923.
 - (d) What are Standing Orders ? State the matters to be provided for in the Model Standing Orders under I. E. (S. O.) Act, 1946.
 - (e) What are the authorities under the M. R. T. U. and P. U. L. P. Act, 1971 ? Explain the

(मराठी रूपांतर)

१. एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-

(अ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ प्रमाणे "सरासरी पगार" (Average Pay) याचा अर्थ पगाराच्या २० सरासरीच्या प्रमाणात त्या कामगाराला देण्यात यावे.

(१) मासिक वेतनावर असणाऱ्या कामगाराला _____ महिने.

(२) आठवड्याच्या वेतनावर असणाऱ्या कामगाराला _____ आठवडे.

(ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत "मालक".

(क) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत "पगार".

(ड) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत समेट अधिकाऱ्यांची कर्तव्ये काय आहेत ?

(इ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत बेकायदेशीर संप करण्यास प्रवृत्त करणाऱ्या व्यक्तिस दंड काय केला जातो ?

(फ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत "सीमेन".

(ग) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत "पगार".

(ह) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) १९४६ कोणाला लागू होतो ?

(स) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ चा उद्देश काय ?

(द) एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत आदेश म्हणजे.

२. कोणत्याही चार टिपा लिहा :-

(अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत "कामगार".

(ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत संप आणि टाळेबंदी.

(क) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत आयुक्तांची नेमणूक आणि अधिकार.

(ड) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) १९४६ अंतर्गत इतर भत्ता पगाराची प्रक्रिया.

(इ) एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा, १९७१ मधील मान्यता प्राप्त संघटनेचे अधिकार आणि कर्तव्ये.

(फ) एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा, १९७१ मधील मालकाचे बाजूने केले जाणारे अनुचित कामगार व्यवहार.

२०

३. कोणतेही दोन सोडवा :-

(अ) एका कंपनीने त्यांची व्यवसायाची जागा एका जागेवरून दुसऱ्या ठिकाणी २ कि. मी. अंतरावर स्थलांतरीत केली सदर स्थलांतरण करण्याबाबत कामगार संघटनेस नोटीस न देता आणि चर्चा न करता सदर संघटनेनी विवाद निर्माण केला की सदर कृत्य हे कामाची जागा आणि स्वरूप बदलणारे आहे.

(१) सदर कायदेशीर औद्योगिक विवाद आहे का ?

(२) सदर कामगारांना नोटीस देणे कामाची जागा बदली करणे विषयी हे बंधनकारक आहे का ?

(ब) एक कामगार कंपनीच्या इलॅक्ट्रीशियन यास मदत करताना विजेचा धक्का लागून मरण पावला. सदर कंपनीने कंपनीचे नुकसान भरपाई योजने अंतर्गत त्याच्या मुलास कंपनीत नोकरी दिली आणि सदर त्याच्या विधवेकडून नुकसान भरपाई मिळालेबाबत पत्र दिले.

(१) सदर विधवेचे पत्र हे कायदेशीर योग्य आहे का ?

(२) सदर व्यवस्थापन हे सदर कामगाराच्या अंत्यविधीचा खर्च त्याचे कायदेशीर वारसांना देण्यास जबाबदार आहे का ?

(क) एका तपासणी अधिकाऱ्यास कामाच्या जागेत प्रवेश करण्यापासून एक्स याने परावृत्त केले जेथे तपासणी अधिकारी प्रवेश करू शकतो.

(१) एक्स हा एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत शिक्षेस पात्र आहेत का ?

(२) जर शिक्षा द्यावयाची असल्यास एक्स यांना कोणती शिक्षा देण्यात यावी तुमच्या उत्तरामध्ये प्रक्रिया कलम नमुद करा.

१२

४. कोणतेही चार सोडवा :-

(अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत औद्योगिक विवाद स्पष्ट करा. न्यायनिर्णय देखील लिहा.

(ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत समेट अधिकारी बोर्ड, न्यायालय आणि न्यायाधिकरण याचे प्रक्रिया आणि अधिकार स्पष्ट करा.

(क) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ याचा उद्देश, कारण आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(ड) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत स्थायी आदेश म्हणजे काय ? कोणत्या स्वरूपाचे प्रश्न स्थायी आदेश बाबत पुरविले जातात ?

(इ) एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. १९७१ अंतर्गत अधिकारिता काय आहेत त्याचे अधिकारता

४८

1. Answer in not more than **two** sentences :- 20
- What is the duty of conciliation office under I.D. Act, 1947 ?
 - The award of Labour Court and Tribunal shall be signed by whom as per I.D. Act, 1947 ?
 - Define the term Industrial Tribunal.
 - State one of the conditions precedent to retrenchment.
 - Write any one difference between Lock out and Lay off.
 - Define Partial Disablement under E.C. Act, 1923.
 - What is the object of E.C. Act, 1923.
 - Appellate Authority under I.E. (S.O.) Act, 1946, means -
 - Modification under I.E. (S.O.) Act, 1946 includes what all ?
 - Who is a member under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971 ?
2. Answer any **four** :- 20
- Employer's Liability for compensation under E.C. Act, 1923.
 - Illegal strike under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971.
 - Subsistence Allowance under I.E. (S.O.) Act, 1946.
 - Strike under I.D. Act, 1947.
 - Authorities under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971.
 - Workmen under I.D. Act, 1947.
3. Answer any **two** :- 12
- The workmen of Morinda Coop Sugar Mill Ltd. were employed in that Sugar Mill during crushing season only and consequent to closure of season they ceased to work - Answer -
 - Is it retrenchment ? Give reasons.
 - Distinction between retrenchment and closure.
 - A Union in an industrial establishment has 50% of total workmen as its members for a continuous period of eight months. It plans to apply for recognition under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971 :-
 - Is the union entitled to be registered under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act ?
 - To which authority it shall make application for such recognition ?
 - A workman leaves his workplace during lunch hours to have lunch from nearby hotel. While coming back to his workplace, he met with an accident and sustained permanent disability :-
 - Whether his employer is liable to pay compensation ?
 - Is there any defence available in this case ?
4. Answer any **four** :- 48
- Explain the term Industry under I.D. Act, 1947 with case Laws.
 - Analyse the definition of workman under I.D. Act, 1947.
 - State and explain the concept of 'arising out of and in the course of employment' as contemplated in the E.C. Act, 1923.
 - What are the standing orders ? State the matters to be provided for in the Model standing orders under I.E. (S.O.) Act, 1946 ?
 - Discuss the procedure, obligations and rights of recognised union under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971.
 - What is Collective Bargaining ? Explain the essential conditions for successful collective Bargaining. What are the advantages and disadvantages of collective bargaining ?

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

१. एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे समुपदेशन अधिकाऱ्याची कर्तव्ये कोणती ?
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे कामगार न्यालयाचे किंवा मंचाचे निवाडा ह्यावर कोणाची सही असते ?
- (क) औद्योगिक न्यायाधिकरण म्हणजे काय ?
- (ड) कामगार कपात करताना कुठचीही एक अट नमूद करा.
- (इ) टाळेबंदी व अपरिहार्य कामबंदीमधील कोणताही एक फरक लिहा.
- (फ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत अंशतः अपंगत्व ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- (ग) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३चा उद्देश काय ?
- (ह) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत अधिकारीता म्हणजे
- (स) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ प्रमाणे कोणत्या गोष्टी फेरफार करण्याकरता अंतर्भूत केल्या जातात ?
- (द) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. १९७१ अंतर्गत सभासद कोण असतो ?

२०

२. टिपा लिहा (कोणत्याही चार):-

- (अ) कामगार नुकसान भरपाई कायद्याप्रमाणे १९२३ अंतर्गत 'नुकसान भरपाईसाठी मालकाची जबाबदारी'.
- (ब) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा, १९७१ 'बेकायदेशीर संप'.
- (क) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) अधिनियम, १९४६ अंतर्गत निर्वाह भत्ता.
- (ड) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'संप'.
- (इ) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. १९७१ कायद्याखाली अधिकारीता.
- (फ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'कामगार'.

२०

३. कोणतेही दोन सोडवा :-

- (अ) मोरिंडा को शुगर मिल्स लि. मध्ये काम करणाऱ्या कामगारांना फक्त कारखान्याच्या गळीत हंगामात त्या साखर कारखान्यात काम मिळायचे आणि हंगाम संपला की त्याचे परिणामस्वरूप कामसुद्धा बंद व्हायचे. उत्तरे लिहा:-
- (१) ही नोकरकपात आहे का ? कारण लिहा.
- (२) नोकरकपात आणि समाप्तीमधला फरक लिहा.
- (ब) एका औद्योगिक आस्थापनामध्ये कार्यरत असलेल्या संघटनेच्या एकूण कामगारांपैकी ५०% कामगार ८ महिन्यापर्यंत सलग कामाला होते. त्यांनी एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. प्रमाणे संघटनेला मान्यता देण्याबाबत अर्ज करण्याचा मनोदय केला :-
- (१) काय ही संघटना मान्यताप्राप्त संघटना म्हणून एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. प्रमाणे मान्यता मिळणेस पात्र आहे ?
- (२) अशी मान्यता मिळविण्यासाठी कुठच्या अधिकारीतेकडे अर्ज केला पाहिजे ?
- (क) एक कामगार त्याची काम करण्याची जागा सोडून जेवणाच्या वेळेत जेवण करण्यासाठी जवळच्या उपहारगृहात गेला. तेथून परत येत असताना त्याचा अपघात झाला आणि त्यास कायमस्वरूपी अपंगत्व आले.
- (१) त्याचा मालक हा कामगार नुकसान भरपाई देण्यास जबाबदार आहे का ?
- (२) मालकास कोणत्या स्वरूपाचा बचाव उपलब्ध आहे.

१२

४. कोणतेही चार लिहा :-

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत विवाद ही संकल्पना न्यायनिर्णयासोबत स्पष्ट करा.
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ मधील 'कामगार' या संकल्पनेची व्याख्या विशद करा.
- (क) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत 'कामाच्या वेळेत आणि कामाशी निगडित' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ड) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत स्थायी आदेश म्हणजे काय ? कोणत्या स्वरूपाचे प्रश्न स्थायी आदेश बाबत पुरविले जातात ?
- (इ) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा १९७१ अंतर्गत नोंदणीकृत संघटनेची प्रकिया, अधिकार आणि कर्तव्ये यांची चर्चा करा.

४८

LLB - Sem - I

BLS - Sem - V

Labour Laws

Nov - 2012

3 : 2nd half-12-(j) JP

Con. 9533-12.

NM-8013

(3 Hours)

[Total Marks : 100

1. Answer in not more than **two** sentences :— 20
- "Award" under industrial disputes Act, 1942;
 - Define "Lock out";
 - Settlement under I.D. Act, 1947 comes into operation on which date ?
 - Appropriate Government shall publish every award within _____ days of receipt;
 - "Central Act" under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971 means _____;
 - Duties of investigating officers under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971;
 - What is the rate at which subsistence allowance is payable to a suspended workman under Industrial Employment (standing orders) Act, 1946 ?
 - Period of limitation for filing claim under Employees' Compensation Act, 1923;
 - Model standing orders means _____;
 - Occupational diseases under the E.C. Act, 1923 are specified in which schedule ?
2. Write short notes on any **four** of the following :— 20
- "last come first go";
 - Persons on whom settlements and awards are binding;
 - Medical examination under E.C. Act, 1923;
 - Continuous Service;
 - Rights and obligations of recognised union;
3. Answer any **two** of the following :— 12
- The University of M is engaged in imparting education to a large number of students. Madan, a Clerk was employed in the printing press of the University for the past three years. The University struck off the name of Madan from the muster rolls and asked Madan not to attend duties any more.
 - Whether the University is an industry ?
 - The action of University amounts to what and whether it is legal ?
 - An employer makes an application for amendments to model standing orders to the certifying officer. The certifying officer after hearing the employer and workman passes an order. The employer is not satisfied with the order of the certifying officer.
 - What is the remedy available to the employer ?
 - Within how many days that remedy should be availed by the employer ?
 - A workman employed in a salt pan while returning home after finishing work had to go by public path, then through a sandy area and finally across a creek in a public ferry boat. The ferry boat capsized due to stormy weather and the workman was drowned
 - Whether employer is liable to pay compensation to dependents of workman ?
 - What is formula for calculating compensation in death cases ?

[TURN OVER

Answer any **four** of the following :—

48

- Define "Industrial dispute". Whether an individual workman's dispute can be an industrial dispute ?
- Define "Retrenchment". What are the provisions with respect to retrenchment under I.D. Act, 1947 ?
- What are unfair labour practices ? What is the procedure for filing complaint against an unfair labour practice ?
- What are standing order ? How are they certified ?
- When is an employer liable to pay compensation under the E.C. Act, 1923 ? What are the defences available to the employer ?
- What is Collective Bargaining ? Discuss its advantages and disadvantages.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

१. एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-

२०

- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत 'निवाडा' म्हणजे काय ?
- 'टाळेबंदी' ही संज्ञा लिहा.
- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत करार (Settlement) कोणत्या तारखेला लागू होते ?
- उचित सरकारने प्रत्येक निवाडा _____ दिवसामध्ये प्रसिद्ध केला पाहिजे.
- एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा, १९७१ नुसार 'केंद्रीय कायदा' म्हणजे . . .
- एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायद्यांतर्गत Investigating Officer ची कर्तव्ये.
- आय.इ. (एस.ओ.) कायदा, १९४६ अंतर्गत काढून टाकलेल्या कामगाराला किती दराने निर्वाह भत्ता दिला जातो ?
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत दावा दाखल करण्याची मुदत.
- नवनिर्मित स्थायी आदेश म्हणजे _____
- कामगार नुकसान भरपाई कायद्यांतर्गत कोणत्या परिशिष्टामध्ये कामाशी संबंधित आजार नमूद केले आहेत ?

२. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :-

२०

- शेवटी येतो पहिला जातो;
- ज्यांच्यावर करार (settlement) आणि निवाडा बांधील केला जातो असे लोक;
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत वैद्यकीय परिक्षा;
- चालू (continuous) सेवा;
- मान्यताप्राप्त संघटनेचे हक्क आणि कर्तव्ये.

त्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :-

१२

(अ) 'एम' नावाचे विद्यापीठ जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना शिक्षण देण्यासाठी कार्यरत आहे. मदन, एक कारकुन मागील तीन वर्षांपासून विद्यापीठाच्या प्रेसमध्ये कार्यरत होता. विद्यापीठाने आपल्या कामगारांच्या नावाच्या यादीतून त्याचे नाव खोडून टाकले आणि त्याला कामावर हजर न राहण्यास सांगितले.

(१) काय विद्यापीठ उद्योग आहे ?

(२) विद्यापीठाच्या या कार्याला काय म्हणावे आणि हे कायदेशीर आहे का ?

(ब) एका मालकाने Certifying officer कडे नवनिर्मित स्थायी आदेशामध्ये बदल करण्यासाठी अर्ज केला. मालकाचे व कामगारांचे म्हणणे ऐकून Certifying officer ने आदेश केला. मालक त्या आदेशाने समाधानी नाही.

(१) मालकाकडे कोणता पर्याय आहे ?

(२) किती दिवसामध्ये मालक तो पर्याय अवलंबू शकतो ?

(क) एक कामगार मीठाच्या आगारामध्ये काम करत होता. काम संपवून घरी परतताना त्याला पहिल्यांदा सार्वजनिक रस्ता मग वाळूचा रस्ता आणि शेवटी सार्वजनिक नावेने एक खाडी पार करून यावे लागे. एक दिवस वादळी वाऱ्यामुळे नाव बुडाली आणि कामगारही बुडाला.

(१) अशा परिस्थितीमध्ये कामगाराच्या अवलंबीताना नुकसानभरपाई देण्यासाठी मालक जबाबदार आहे काय ?

(२) मयत केसेसमध्ये नुकसानभरपाई देण्यासाठी कोणते सुत्र आहे ?

४. कोणतीही चार उत्तरे लिहा :-

४८

(अ) 'औद्योगिक विवाद' ही संज्ञा स्पष्ट करा. एका कामगाराचा विवाद हा औद्योगिक विवाद होऊ शकतो का ?

(ब) कामगार कपात ही संज्ञा स्पष्ट करा. औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत कामगार कपातीसाठी काय तरतुदी आहेत ?

(क) अनुचित कामगार प्रथा म्हणजे काय ? अशा प्रथांच्या विरुद्ध तक्रार दाखल करणेसाठी काय प्रक्रिया आहे ?

(ड) स्थायी आदेश म्हणजे काय ? ते कसे certify केले जातात ?

(इ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत नुकसानभरपाई देण्यासाठी मालक केव्हा जबाबदार असतो ? मालकाकडे कोणते बचाव लागू आहेत का ?

(फ) सामुदायिक वाटाघाटी म्हणजे काय ? त्यांचे कायदे व तोटे स्पष्ट करा.

Con. 2979-13.

3 yrs Sem - I

NG-7234

5 yrs Sem - V

(3 Hours)

[Total Marks : 100

1. Answer in **not more than two** sentences : 20
- "Bombay Act" under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971 means _____.
 - What is the object of the Industrial Employment (Standing Orders) Act, 1946 ?
 - What is the minimum compensation payable in case of permanent total disablement under E.C. Act, 1923 ?
 - Two types of settlements under the I. D. Act, 1947;
 - "Closure" under I. D. Act, 1947;
 - Duties of Labour Court under M. R. T. U. and P. U. L. P. Act, 1971;
 - Date on which standing orders come into operation ?
 - Period of limitation for filing appeal to High Court under E. C. Act, 1923 ?
 - Application under S.33(e)(2) of the I. D. Act, 1947 should be filed before which authority ?
 - Minimum and maximum protected workmen in an industrial establishment.
2. Write short notes on any **four** of the following :— 20
- Appropriate Government under I. D. Act, 1947;
 - Rights of an unrecognised union under M. R. T. U. and P. U. L. P. Act, 1971;
 - "Contracting" under E. C. Act, 1923;
 - Notice of change;
 - Public utility services
 - Industrial Establishment under I. E. (S.O.) Act.
3. Answer any **two** of the following :— 12
- EFG company appoints Dr. Shashi as a medical officer to check health of its workmen from time to time. After two years the company terminates the services of Dr. Shashi. The Union of workmen takes up the cause of Dr. Shashi with the management of the company.
 - Whether Dr. Shashi is a workman ?
 - Whether the dispute raised by the Union is an industrial dispute ? Why ?
 - ABC Union has got 34% membership of total workmen employed in the establishment and it applies for grant of recognition. Another Union XYZ objects to ABC Union's application on the ground that it has got 36% membership of total workmen in that establishment.
 - To which authority the application for grant of recognition has to be made ?
 - XYZ Union is deemed to have applied for recognition in which month ?

[TURN OVER

(c) Krishna Kumar was employed as a lorry driver by Mukund Transport Co. Pvt. Ltd. While driving a lorry of said Transport Company the lorry meets with an accident and Krishna Kumar's right leg is amputated below the knee.

- (i) What is nature of disablement suffered by Krishna Kumar ? Give reasons.
- (ii) How is compensation calculated in cases of injuries resulting in permanent disablement ?

4. Answer any **four** of the following :—

48

- (a) Define "industry" under the I. D. Act, 1947. Illustrate your answer with case laws.
 - (b) Who is an "employee" under the E. C. Act, 1923 ? Illustrate your answer with case laws.
 - (c) Which are the authorities under the M. R. T. U. and P. U. L. P. Act, 1971 ? Discuss their functions and powers.
 - (d) What are standing orders ? How are standing orders certified ? What is procedure for modification of certified standing orders ?
 - (e) Define "retrenchment". What are the provisions regarding retrenchment under the I. D. Act, 1947 ?
 - (f) What is collective bargaining ? Discuss its merits and demerits.
-

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

१. दोन वाक्यात उत्तरे द्या :—

२०

- (अ) एम्.आय.टी.यु. आणि पी.यु.एल्.पी. अॅक्ट १९७१ प्रमाणे “बॉम्बे अॅक्ट” म्हणजे
- (ब) आय.इ. (एस्. ओ.) कायदा, १९४६ चा उद्देश काय ?
- (क) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत कायमस्वरूपी पूर्ण अपंगत्वासाठी कमीत-कमी नुकसान भरपाई किती ?
- (ड) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कराराचे दोन प्रकार;
- (इ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत ‘बंद’ (closure);
- (फ) एम्.आर.टी.यु. आणि पी.यु.एल्.पी. १९७१ कायद्यांतर्गत कामगार न्यायालयाची कर्तव्ये.
- (ग) स्थायी आदेश कोणत्या तारखेला लागू होतात.
- (ह) कामगार नुकसान भरपाई, १९२३ अंतर्गत हायकोर्टात अपील करण्यासाठी किती कालावधी असतो ?
- (स) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे कलम ३३(सी)(२) अंतर्गत कोणत्या अधिकारीतेकडे अर्ज केला पाहिजे ?
- (ज) औद्योगिक आस्थापनामधील कमीत-कमी व जास्तीत-जास्त संरक्षित कामगार.

२. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—

२०

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत उचित सरकार;
- (ब) एम्.आर.टी.यु. आणि पी.यु.एल्.पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत अमान्यता प्राप्त संघटनेचे अधिकार;
- (क) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत ‘contracting’.
- (ड) बदलाची नोटीस
- (इ) लोक उपयोगी सेवा
- (फ) आय.इ. (एस्.ओ.) कायद्यांतर्गत औद्योगिक आस्थापना.

३. खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा :—

१२

- (अ) वेळोवेळी कामगारांची तपासणी करण्यासाठी EFG कंपनीने डॉ. शशी यांची वैद्यकीय अधिकारी म्हणून नियुक्ती केली. दोन वर्षांनंतर कंपनीने डॉ. शशींना काढून टाकले. कामगार संघटनांनी डॉ. शशींना काढून टाकल्याबद्दल कंपनीच्या व्यवस्थापकांबरोबर बातचीत केली :—
- (१) काय डॉ. शशी कामगार होते ?
- (२) संघटनेने गुरू केलेला वाद औद्योगिक वाद आहे काय ? का ?

[TURN OVER]

(ब) ABC संघटनेकडे एकूण कामगारांपैकी ३४% सदस्य आहेत आणि या संघटनेने मान्यतेसाठी अर्ज केला. दुसरी संघटना XYZ यांनी विरोध केला की यांच्याकडे एकूण कामगारांपैकी ३६% सदस्य आहेत.

(१) कोणत्या अधिकारीतेकडे मान्यता मिळण्यासाठी अर्ज करावा लागतो ?

(२) XYZ ने कोणत्या महिन्यात अर्ज केला असे ठरले जाते.

(क) कृष्ण कुमार हा मुकुंद ट्रान्सपोर्ट कंपनीकडे ट्रक चालक म्हणून कामाला होता. या कंपनीचा ट्रक चालवताना अपघात झाला आणि कृष्ण कुमारचा उजवा पाय गुडघ्यापासून खाली कापला गेला.

(१) कृष्ण कुमारला कोणत्या प्रकारचे अपंगत्व झालेले आहे ? कारणे द्या.

(२) कायम स्वरूपाच्या अपंगत्वासाठी नुकसानभरपाई कशी गणली जाते ?

१. कोणतेही चार लिहा :—

४८

(अ) औद्योगिक विवाद कायदांतर्गत उद्योग म्हणजे काय ते सांगून तुमचे उत्तर उचित न्याय निर्णयासह स्पष्ट करा.

(ब) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत कामगार म्हणजे कोण ? तुमचे उत्तर उचित निर्णयासह स्पष्ट करा.

(क) एम्.आर.टी.यु. आणि पी.यु.एल्.पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत कोणत्या अधिकारीता आहेत ? त्यांची कार्ये व अधिकार सांगा.

(ड) स्थायी आदेश म्हणजे काय ? स्थायी आदेश कसे प्रमाणित (certify) केले जातात ? प्रमाणित स्थायी आदेशांच्या फेरफारासाठी काय प्रक्रिया आहे.

(इ) 'कपात' ही संज्ञा स्पष्ट करा ? औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कपातीसाठी कोणत्या तरतूदी आहेत ?

(फ) सामुदायिक वाटाघाटी म्हणजे काय ? सामुदायिक वाटाघाटीचे फायदे व तोटे सांगा.

1. Answer is not more than two sentences. 20

- (a) Define the term 'Industrial Tribunal';
- (b) 'Closure' under I.D. Act, 1947;
- (c) 'Employer' under I.D. Act, 1947 means;
- (d) Define Appellate Authority under I.E. (S.O.) Act, 1946;
- (e) Under I.E. (S.O.) Act 1946 'modification' means _____;
- (f) Date on which standing orders come into operation;
- (g) Period of limitation for filing claim under E.C. Act, 1923;
- (h) What is the object of E.C. Act 1923 ?
- (i) 'Central Act' under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act 1971 means _____;
- (j) Duties of Labour court under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act 1971.

2. Write short notes (any four) :- 20

- (a) 'Workman' under I.D. Act, 1947;
- (b) Notice of change;
- (c) Labour Court under I.D. Act 1947;
- (d) Subsistence Allowance under I.E. (S.O.) Act 1946;
- (e) Employer's Liability for compensation under E.C. Act, 1923;
- (f) Authorities under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971.

3. Solve any two of the following :- 12

- (a) A company shifted its place of business to another premises two kms away, without consulting the union or without giving notice. The union raised a dispute stating that it amounts to change in conditions of service.
 - (i) Is this a valid Industrial Dispute ?
 - (ii) Is it mandatory to give notice to the employees before changing the place of business as in this case ?
- (b) Ram Kumar was employed as a lorry driver by Mukund Transport Co. Pvt. Ltd. While driving a lorry of said Transport Co. the lorry meets with an accident and Ram Kumar's right leg is amputated below the knee.
 - (i) What is the nature of disablement suffered by Ramkumar ? Give reasons.
 - (ii) How is compensation calculated in cases of injuries resulting in permanent disablement ?
- (c) XYZ Union has got 38% membership of total workmen employed in the establishment and it applies for grant of recognition. Another Union ABC objects to XYZ Union's application on the ground that it has got 40% membership of total workmen in that establishment.
 - (i) To which authority the application for grant of recognition has to be made ? Why ?
 - (ii) ABC Union is deemed to have applied for recognition in which month ?

[TURN OVER

4. Answer any four of the following :-

48

- (a) Explain the term Industry under I.D.Act with relevant case laws.
- (b) Define 'Retrenchment' What are the provisions regarding retrenchment under I.D.Act.1947 ?
- (c) Define collective Bargaining. Explain the essential conditions for Collective Bargaining alongwith its disadvantages.
- (d) What are Standing Orders ? How Standing Orders can be certified ? What is the procedure for modification of Standing Orders ?
- (e) State and explain the concept of arising out of and in the course of employment under E.C.Act 1923.
- (f) Explain Illegal strike and lock out under M.R.T.U. and P.U.L.P.Act.1971.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

१. एक वाक्यात उत्तरे लिहा :--

२०

- (अ) 'औद्योगिक न्यायाधिकरण' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
(ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'संप'.
(क) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत मालक.
(ड) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत अपील अधिकारीता ही संज्ञा लिहा.
(इ) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत फेरफार म्हणजे ;
(फ) स्थायी आदेश कोणत्या तारखेला लागू होतात ?
(ग) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत दावा दाखल करण्याची मुदत.
(ह) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ चा उद्देश.
(ई) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत केंद्रीय कायदा म्हणजे ;
(ज) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत कामगार न्यायालयाची कर्तव्ये.

२. टिपा लिहा (कोणतीही चार) :--

२०

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'कामगार'.
(ब) बदलाची नोटीस.
(क) औद्योगिक-विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कामगार न्यायालय.
(ड) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत निर्वाह भत्ता.
(इ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ नुसार नुकसान भरपाईसाठी मालकाची जबाबदारी.
(फ) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत अधिकारीता.

३. खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा :--

१२

- (अ) एका कंपनीने त्यांच्या व्यवसायाची जागा एका जागेवरून दुसऱ्या ठिकाणी दोन किलोमीटर अंतरावर स्थलांतरीत केली. सदर स्थलांतरण करण्याबाबत कामगार संघटनेस नोटीस न देता आणि चर्चा न करता सदर संघटनेनी विवाद निर्माण केला की सदर कृत्य हे कामाची जागा व स्वरूप बदलणारे आहे.
(१) सदर विवाद हा कायदेशीर औद्योगिक विवाद आहे का ?
(२) सदर कामगारांना कामाची जागा बदली करणेविषयी नोटीस देणे हे बंधनकारक आहे का ?
(ब) रामकुमार हा मुकुंद ट्रान्सपोर्ट कंपनी लिमिटेड कंपनीकडे ट्रक चालक म्हणून कामाला होता. या कंपनीचा ट्रक चालवताना अपघात झाला व रामकुमारचा उजवा पाय गुडघ्यापासून खाली कापला गेला.
(१) रामकुमारला कोणत्या प्रकारचे अपंगत्व झालेले आहे ? कारणे द्या.
(२) कायमस्वरूपी अपंगत्वासाठी नुकसानभरपाई कशी गणली जाते ?
(क) XYZ संघटनेकडे एकूण कामगारांपैकी ३५% सदस्य आहेत आणि या संघटनेने मान्यतेसाठी अर्ज केला. दुसरी संघटना ABC यांनी विरोध केला की त्यांच्याकडे एकूण कामगारांपैकी ४०% सदस्य आहेत.
(१) कोणत्या अधिकारीतेकडे मान्यता मिळवण्यासाठी अर्ज करावा लागतो ? का ?
(२) ABC संघटनेने कोणत्या महिन्यात अर्ज केला पाहिजे असे ठरले जाते ?

४. खालीलपैकी कोणतेही चार लिहा :--

४८

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'उद्योग' ही संकल्पना उचित न्यानिर्णयासोबत स्पष्ट करा.
(ब) 'कपात' ही संज्ञा स्पष्ट करा. औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कपातीसाठी कोणत्या तरतूदी आहेत ?
(क) सामुदायिक वाटाघाटी ही संज्ञा स्पष्ट करा. सामुदायिक वाटाघाटी यशस्वी होण्यासाठी आवश्यक अटी कोणत्या ते सांगून त्यांचे तोटे सांगा.
(ड) स्थायी आदेश म्हणजे काय ? स्थायी आदेश कसे प्रमाणित केले जातात ? प्रमाणित स्थायी आदेशांच्या फेरफारासाठी काय प्रक्रिया आहे ?
(इ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत 'कामाच्या वेळेत आणि कामाशी निगडित' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
(फ) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत बेकायदेशीर संप आणि टाळेबंदी स्पष्ट करा.

BLS - V
LLB - I

Labour Laws

BLS - V
LLB - I

2014

(3 Hours)

QP Code : CY-2280

[Total Marks : 100

1. Answer in not more than **two** sentences :- 20
- Closure under I.D. Act, 1947 ?
 - Define industrial tribunal.
 - Give two unfair labour practices on the part of employer.
 - Give two example of illegal strike under MRTU and PULP Act.
 - Define partial disablement under WC Act, 1923.
 - Central Act under MRTU and PULP Act, 1971 ?
 - Date on which standing order comes in operation.
 - Which Court shall try offences under IE (SO) Act, 1946.
 - The award of Labour Court shall be signed by whom under ID Act, 1947.
 - Write to objects of ID Act, 1947.
2. Write short note on any **four** of the following :- 20
- Authorities under MRTU and PULP Act
 - Procedure for payment subsistence allowance under the IE (SO) Act, 1946.
 - Strike and lockout under ID Act, 1947.
 - Labour Court under ID Act, 1947.
 - Workman under WC Act, 1923.
 - Arising out of and in the Course of employment.
3. Answer any two of the following :- 12
- A union has got 38% membership of total workman employed in the establishment and it applied for grant of recognition.
Another union objects on the ground that it has got 40% membership of the total amount of workman in that establishment.
 - To which authority the Application for grant of recognition has to be made.
 - Give the two duties of recognized Union.
 - A workman leaves his workplace during lunch hour to have his lunch from nearby hotel while coming back to his work place he met with an accident and sustained permanent disability.
 - Is the employer liable to pay compensation? Give reasons for your answer.
 - What is the defence available to the employer.
 - An award passed by the Tribunal giving higher pay scale to the workman. The employer terminates the award after one year.
The employer after the termination of the award makes payment of wages at the scale prevalent prior to passing of award.
 - Whether the action of the employer of reducing wages is legal.
 - How long does the award remain in operation ?

Con. 6022-14.

[TURN OVER

4. Answer any four of the following :-

48

- Give the authorities under the ID Act, 1947.
- Define Workman and state who are not workman under the ID Act, 1947 with case laws.
- Briefly explain object scope and matters to be provided for in model standing orders under the IE (SO) Act, 1946.
- Explain collective bargaining and give its merits and demerits.
- What is occupational disease what is the extent of liability of an employer in such a case.
- Discuss the procedure obligation and rights of recognized Union under the MRTU and PULP Act, 1947.

१. एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-

२०

- औद्योगिक विवाद कायदा १९५७ अंतर्गत "संप".
- औद्योगिक न्यायधिकरण ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- एम्. आर्. टी. यू. आणि पी. यू. एल्. पी. कायदा १९७१ मधील मावाकचे बाजूने केले अनुचित.
- एम्. आर्. टी. यू. आणि पी. यू. एल्. पी. कायदा १९७१ कायदा बेकादेशीर संप सांगा.
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ प्रमाणे "अंशिक अपंगत्व म्हणजे काय ?
- एम्. आर्. टी. यू. आणि पी. यू. एल्. पी. कायदा १९४७ अंतर्गत केन्द्रीय कायदा म्हणजे.
- स्थायी आदेशकोणत्या तारखेला लागू होतात.
- स्थायी आदेश अधिनियम १९४६ या कायद्यानुसार जे गुन्हे आहेत तो कोणत्या न्यायल्यात चालविण्याचा अधिकार आहे.
- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ प्रमाणे कामगार न्यायालयाचे किंवा मलचाचे निवाडा ह्यावर कोणाची सही असेल.
- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत कोणतेही दोन उद्देश लिहा.

२. टिपा लिहा :-

२०

- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ प्रमाणे "कामगार".
- औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) १९४६ अंतर्गत इतर भत्ता पगाराची प्रक्रिया.
- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत संप आणि टाळेबंदी.
- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत कामगार न्यायालय.
- एम्. आर्. टी. यू. आणि पी. यू. एल्. पी. कायदा १९९७१ अंतर्गत अधिकारीता.

[TURN OVER

३. खालील कोणतेही दोन सोडवा :-

१२

“ए” संघटनेने एकूण कामगारांपैकी ३८% सदस्य आहेत आणि या संघटनेने आमन्यतेसाठी अर्ज केला आहे. दुसरी संघटना “बी” यांनीही विरोध केला की त्यांच्याबडे एकूण कामगारांपैकी ४०% सदस्य आहेत.

- (अ) कोणत्या अधिकाऱ्याकडे मान्यता मिळवण्यासाठी अर्ज करावा लागतो ? का ?
- (ब) एक कामगार त्याची काम करण्याची जागा सोडून जेवण्यासाठी जवळच्या उपहारगृहात गेला होता. तेथून परत येत असताना त्याचा अपघात झाला आणि त्यास कायमस्वरूपी अपंगत्व आले.
- (१) त्याचा मालक हा कामगार नुकसान भरपाई
- (२) अशी मान्यता विकण्यासाठी असा अर्ज करण्याचा अधिकार आहे ?
- (ब) एका कंपनीने त्यांची व्यवसायाची जागा एका जागेवरून दुसऱ्या ठिकाणी २ कि. मी. अंरावर स्थलांतर केली सदर स्थलांतरण करण्याबाबत कामगार संघटनेस नोटीस न देता आणि चर्चा न करुन सदर संघटनेनी विवाद निर्माण केला की सदर कृत्य हे कामाची जागा आणि स्वरूप बदलणारे आहे.
- (१) सदर कायदेशीर औद्योगिक विवाद आहे का ?
- (२) सदर कामगारांना नोटीस देणे कामाची जागा बदली करणे विषयी हे बंधनकारक आहे का ?
- (क) एका कामगारास त्याच गिरणीमधील दुसऱ्या एका कामगाराने मारहाण केली आणि काही बाहेरच्या माणसांची मदत घेतली त्यामारहाणीत त कामगाराचा एक हात मोडला गेला. (Fracture).
- (१) सदर अपघात हा कामाच्या निगडीत नोकरी दरम्यान झाला असे म्हणाला का ?
- (२) ही अपंगता कशी अपंगता आहे..

४. कोणतेही चार लिहा :-

४८

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ प्रमाणे अधिकरीता काय आहेत लिहा.
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत कामगार आणि कोणी कामगार नाही. व्याख्या करा. आणि केस लॉ द्या.
- (क) स्थाई आदेश म्हणजे काय औद्योगिक कामगार (स्थाई आदेश) कायदा १९४६ प्रमाणे नवनिर्मित स्थाई आदेश दिले जाणाऱ्या विविध बाबी स्पष्ट करा.
- (ड) समुदायी सौदेबाजी म्हणजे काय त्याचे गुण आणि दोष लिहा.
- (इ) व्यवसायजन्य रोग म्हणजे काय सदर बाबतीत मालकाची जबाबदारी काय असते.
- (फ) एम्. आर्. टी. पी. आणि पी. यु.एल्. पी. १९७१ अंतर्गत नोंदणीकृत संघटनेची प्रकिया अधिकार आणि कर्तव्ये यांची चर्चा करा.

QP Code : 17683

(3 Hours)

[Total Marks : 100

1. Answer in not more than two sentences :-

20

- (a) What is the object of M.R.T.U & P.U.L.P Act, 1971?
- (b) Define "Partial disablement" under E.C. Act, 1923.
- (c) Who all are not included under "Workman" as per I.D. Act, 1947?
- (d) Discuss any two duties of "works committee".
- (e) What is the object of E.C. Act, 1923?
- (f) I.E. (S.O) Act, 1946 applies to?
- (g) Define "Strike" under I.D. Act, 1947.
- (h) Discuss any two powers of "certifying officer" under I.E. (S.O) Act, 1946.
- (i) "Model standing Order" means?
- (j) Who is a "member" under M.R.T.U and P.U.L.P Act, 1971?

2. Write short notes on any four :-

20

- (a) Public Utility Services.
- (b) "Industry" under I.D. Act, 1947.
- (c) Notice of Change.
- (d) Occupational Diseases.
- (e) Retrenchment.
- (f) Procedure for recognition of union under the M.R.T.U & P.U.L.P Act, 1971.

3. Solve any two

12

(1) An employer makes an application for amendments to model standing orders to the certifying officer. The certifying officer after hearing the employer and work man passes an order. The employer is not satisfied with the order of the certifying officer.

- (i) What is the remedy available to the employer?
- (ii) Within how many days that remedy should be availed by the employer?

(2) An investigating officer was refused entry to the premises of the work place of which the investigating officer was entitled to enter by 'X'.

[Turn over

- (i) Can 'X' be punished under M.R.T.U and P.U.L.P Act, 1971?
- (ii) If so What is the punishment that can be given to 'X'. Support your answer with relevant provisions.

(3) A workman leaves his work place during lunch hours to have lunch from nearby hotel. While coming back to his workplace, he met with an accident and sustained permanent disability.

- (i) Whether his employee is liable to pay compensation?
- (ii) Is there any defence available in this case?

4. Answer any four of the following.

48

- (a) State and explain the concept of arising out of and in the course of employment under E.C.Act, 1923.
- (b) What are the "Authorities" Under I.D. Act, 1947.
- (c) Define "Industrial Dispute". Whether an individual workman's dispute can be industrial dispute?
- (d) Explain collective bargaining. State its Merits and Demerits.
- (e) What are "unfair labour practices"? What is the procedure for filing complaint against an unfair labour practice?
- (f) What are "Standing orders"? What are the matters to be provided for in Model standing orders under the I.E. (S.O) Act, 1946.

CX Con.:9003-14.

[TURN OVER

3
(मराठी रूपांतर)
(३ तास)

एकूण गुण : १००

१. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन वाक्यात लिहा :-

- (अ) एम.आर.टी.पी. आणि पी.यू.एल.पी. १९७१ च्या कायद्याचा उद्देश काय आहे ?
(ब) कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ प्रमाणे "अंशिक अपंगत्व" म्हणजे काय ?
(क) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ प्रमाणे "कामगार" या अंतर्गत कोण येत नाही ?
(ड) कार्य समिती (Works committee) ची कोणतीही दोन कर्तव्ये लिहा.
(इ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ चा उद्देश काय ?
(फ) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) १९४६, कोणाला लागू होतो ?
(ग) "संप" ही संज्ञा औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे काय ?
(ह) प्रमाणन अधिकार्याचे (Certifying Officer) कोणतेही दोन अधिकार लिहा.
(स) 'नवनिर्मित स्थायी आदेश' म्हणजे ?
(ह) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. १९७१ अंतर्गत सभासद कोण असतो ?

२. टिपा लिहा (कोणत्याही चार):-

- (अ) लोक उपयोगी सेवा
(ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे "उद्योग".
(क) बदलाची नोटीस
(ड) व्यवसायजन्य रोग (Occupational Diseases)
(इ) कामगार कपात
(फ) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी.कायदा १९७१ अंतर्गत युनियनच्या मान्यतेची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा :-

- (अ) एका मालकाने Certifying Officer कडे नवनिर्मित स्थायी आदेशामध्ये बदल करण्यासाठी अर्ज केला. मालकाचे व कामगारांचे म्हणणे ऐकून Certifying Officer ने आदेश केला. मालक त्या आदेशाने समाधानी नाही.

- (१) मालकाकडे कोणता पर्याय आहे.
(२) किती दिवसामध्ये मालक तो पर्याय अवलंबू शकतो ?

QP Code : 13007

(3 Hours)

[Total Marks : 100

1. Answer in one and two sentences : 20
- (a) Who declares 'Lockout' and who declares 'strike'?
 - (b) Give two grounds for declaring 'Lay Off' under ID Act.
 - (c) Which court can take 'cognizance' of offence under MRTU & PULP Act?
 - (d) What Trade Union can do for seeking 'recognition' under MRTU & PULP Act?
 - (e) What do you mean by Model Standing Order?
 - (f) What do you mean by 'Employment injury'?
 - (g) Whether written demand necessary for raising industrial disputes under ID Act?
 - (h) What is the meaning of 'during the course of employment and out of employment' under E.C. Act.
 - (i) Give two misconducts under S.O.
 - (j) Can an establishment be re-opened after closure is effected under ID Act?
2. Write short notes on any four : 20
- (a) "Lay-off" Compensation under ID Act
 - (b) "Retrenchment" compensation under ID Act
 - (c) "Recognition of Trade Unions" under MRTU & PULP Act
 - (d) Rights of "unrecognized" Union under MRTU & PULP Act
 - (e) "Model" Standing Orders under I.E. (SO) Act.
 - (f) Permanent Disability
3. Solve any two : 12
- (a) Employee was persuading his fellow employee to join an unrecognized trade union. When employer learnt it, he transferred him under management policy.
 - (i) Is it anyway unfair labour practice under MRTU Act?
 - (ii) What action employee can take under MRTU Act?
 - (b) One person religiously comes daily and sweeps and cleans the floor of the Temple. The Temple Trustees even pays for sweeping and cleaning the floor. One day, Trustees disallowed sweeping and cleaning of the floor and made it clear that no payment will be made to him for sweeping

(TURN OVER)

and cleaning the floor. The Temple has many shops and those are used for selling necessities of the devotees. Temple also has rooms which are given to devotees coming from outstation on payment of charges.

- (i) Can the person claim to be a 'workman' and raise an industrial dispute ?
- (ii) Is temple an 'Industry' under the ID Act ?
- (c) A resident deployed a workman for repairing his terrace of the house.
 - (i) Is resident an employer under E.C. Act ?
 - (ii) Will workman be entitled to claim compensation, if he was deployed by Contractor who is taking Building Repairing Work ?

4. Answer any four of the following.

48

- (a) Discuss Modern Theory of 'Collective Bargaining' and advantages/ disadvantages of 'Collective Bargaining'
 - (b) Explain 'Conciliation' and 'Settlement' under ID Act.
 - (c) Discuss 'Casual', 'Temporary' and 'Seasonal' workmen under ID Act.
 - (d) Discuss 'Workman' and 'earning capacity' of workman under E.C. Act.
 - (e) Discuss unfair labour practices on the part of Trade Unions under MRTU & PULP Act.
 - (f) Discuss punishments for proved misconduct under the I.E. (SO) Act.
-

Sem 5 BLS

Labour Law

Sem 1 LLB

12 APR 2016

QP Code : 25917

(3 Hours)

[Total Marks : 100

1. Answer in not more than Two sentences each :-

- (a) Define 'Lockout' under I.D. Act, 1947.
- (b) "Permanent Total Disablement" under E.C. Act, 1923 means?
- (c) Define Appellate Authority under I.E.(S.O.) Act.
- (d) Commissioner under E.C. Act, 1923.
- (e) Retrenchment under I.D. Act means?
- (f) What is 'Industrial Dispute' under I.D. Act, 1947?
- (g) Standing Order means?
- (h) Who is 'member' under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971?
- (i) Any two powers of certifying officer under I.E. (S.O.) Act.
- (j) Object of Industrial Disputes Act, 1947.

2. Write short notes on Any Four :-

- (a) Industry under I.D. Act.
- (b) Arising out of & in the course of employment.
- (c) Procedure for payment of subsistence allowance under I.E. (S.O.) Act.
- (d) Employer's liability for compensation under E.C. Act, 1923.
- (e) Certifying officer under I.E. (S.O.) Act, 1946.

3. Solve Any Two :-

- (a) An employer makes an application for amendments to model standing orders to the certifying officer. The certifying officer after hearing the employer & workman passes an order. The employer is not satisfied with the order of the certifying officer.
 - (i) What is the remedy available to the employer?
 - (ii) Within how many days the remedy should be availed by the employer?
- (b) A resident deployed a workman for his house repairs.
 - (i) Is a resident "Employer" under E.C. Act, 1923?
 - (ii) Will that workman be entitled to claim compensation for his rights under E.C. Act, 1923?

[TURN OVER

DB-Con. 4725-16.

(c) One person was working for cleaning & sweeping the floors of a temple. He was appointed by a trust of temple.

(i) Can the person claim as 'workman' under I.D. Act, 1947?

(ii) Is the temple 'Industry' under I.D. Act, 1947?

4. Write Any Four :-

48

(a) Discuss modern theory of collective bargaining & its advantages & disadvantages.

(b) Explain in detail the Authorities under I.D. Act, 1947.

(c) Define Lockout & Closure & explain in detail the provisions related thereto for lockout & closure under I.D. Act, 1947.

(d) Explain Illegal Strike & Lockout under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971.

(e) What is occupational disease under E.C. Act? Explain the extent of liability of employer in such case.

(f) Discuss Unfair Labour Practices under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

१. एका किंवा दोन वाक्यांत उत्तरे लिहा :-

२०

(अ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत 'टाळेबंदी' ही संज्ञा.

(ब) कामगार नुकसानभरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत पूर्णतः अपंगत्व म्हणजे?

(क) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायद्यांतर्गत अपील अधिकारिता ही संज्ञा स्पष्ट करा.

(ड) कामगार नुकसानभरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत कमिशनर.

(इ) औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत 'कपात' म्हणजे?

(फ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत औद्योगिक विवाद म्हणजे काय?

(ग) स्थायी आदेश म्हणजे?

[TURN OVER]

- (ह) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा १९७१ अंतर्गत सभासद कोण असतो?
- (ई) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायद्यांतर्गत प्रमाणन अधिकाऱ्याची (Certifying officer) कोणतेही दोन कार्ये.
- (ज) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ चा हेतू.

२. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :-

- (अ) औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत उद्योग
- (ब) कामाच्या वेळेत आणि कामाशी निगडीत
- (क) निर्वाह भत्ता देण्यासाठीची औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायदा १९४६ अंतर्गत प्रक्रिया.
- (ड) कामगार नुकसानभरपाई कायद्यांतर्गत नुकसानभरपाई संदर्भात मालकाची जबाबदारी
- (इ) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायदा १९४६ अंतर्गत प्रमाणन अधिकारी (Certifying officer)

२०

३. कोणतेही दोन सोडवा :-

- (अ) एका मालकाने प्रमाणन अधिकारी (Certifying officer) कडे नवनिर्मित स्थायी आदेशामध्ये बदल करण्यासाठी अर्ज केला. प्रमाणन अधिकाऱ्याने मालकाचे व कामगारांचे म्हणणे ऐकून आदेश दिला. मालक त्या आदेशाने समाधानी नाही.
- (१) मालकाकडे कोणता पर्याय आहे?
- (२) किती दिवसांमध्ये मालक तो पर्याय अवलंबू शकतो?
- (ब) एका रहिवाश्याने आपल्या घराच्या दुरुस्तीच्या कामासाठी एका कामगारस नेमले.
- (१) काय तो रहिवाशी कामगार नुकसानभरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत 'मालक' आहे?
- (२) कामगार नुकसानभरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत काय तो कामगार त्याच्या हक्कासाठी पात्र होईल?
- (क) एका व्यक्तीची नेमणूक मंदिर व मंदिरातील फरशी साफ करण्यासाठी झालेली असते. त्याची नेमणूक मंदिराच्या ट्रस्टने केलेली असते.

१२

[TURN OVER

- (१) ती व्यक्ती औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत कामगार म्हणून गणली जाऊ शकते का?
- (२) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत मंदिर म्हणजे 'उद्योग' आहे का?

४. कोणतेही चार प्रश्न सोडवा :-

- (अ) सामुदायिक वाटाघाटीच्या नवीन पद्धती आणि त्याचे फायदे व तोटे यावर चर्चा करा.
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत विविध अधिकारिता स्पष्ट करा.
- (क) टाळेबंदी आणि बंद या संज्ञा व त्यांच्याशी निगडित औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत तरतुदी विस्तृतपणे स्पष्ट करा.
- (ड) बेकायदेशीर संप व टाळेबंदी यांच्याशी निगडित एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा १९७१ अंतर्गत तरतुदी स्पष्ट करा.
- (इ) कामगार नुकसानभरपाई कायद्यांतर्गत व्यावसायजन्य रोग म्हणजे काय? सदर बाबतीत मालकाची जबाबदारी स्पष्ट करा.
- (फ) एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा १९७१ अंतर्गत अनुचित कामगार प्रथा (Unfair Labour Practices) यावर चर्चा करा.

QP Code : 302500

(3 Hours)

[Total Marks : 100

1. Answer the following in **not more than two** sentences 20
- Write any two advantages of collective bargaining.
 - What is the main objective of industrial Disputes Act, 1947 ?
 - Give any two reasons which can make a strike as illegal.
 - What do you mean by 'Settlement' under the Industrial Disputes Act, 1947.
 - What is an 'award' under the Industrial Disputes Act, 1947 ?
 - Give two grounds for declaring lay off.
 - What do you mean by Model Standing Orders.
 - What do you mean by Subsistence Allowance?
 - Name any two authorities under the Industrial Disputes Act, 1947.
 - What do you mean by Occupational Disease under the Employees Compensation Act, 1923?.
2. Write short notes (**any four**) 20
- Appropriate Government under industrial Disputes Act, 1947.
 - Industry under the Industrial Disputes Act, 1947.
 - Recognition of Trade Union under MRTU & PULP Act, 1971.
 - Permanent disability of a workman.
 - Notice of change.
 - Procedure for cancelling recognition of trade union.
3. Situational problems (**any two**) 12
- Workers resorted to strike in a public utility services industry in which some of them resorted to violent demonstrations, acted in defiance of law & order, and there were others who were merely silent spectators. The strike was declared to be illegal.
 - Can punishment of dismissal or termination be imposed on all workmen or only on those who fomented illegal strike & did acts detrimental to the maintenance of law & order.
 - Can a joint charge-sheet be given to all workmen or only individual charge-sheet be given to some of them.

[TURN OVER]

- (b) A probationer technical workman was charge - sheeted for riotous or disorderly behaviour outside the place of work.
- Was the employer required to charge-sheet the said workmen much less conduct departmental enquiry.?
 - If domestic enquiry is necessitated in the above case, is the delinquent employee entitled for copy of document submitted to Enquiry Officer but having no bearing on charges and not relied upon the examination.
- (c) An employer employed a workman during duty hours to do his personal house work. While executing the work, he sustained injuries on his hand due to which he was not able to report for duties for 7 days.
- Will the employer be liable to pay compensation to his workman.
 - In the above mentioned case, if the workman had sustained injuries on his hand while working in the employers factory, would he entitled for compensation even if he had not used safety gloves.

4. Answer the following essay type of questions

48

- Define 'Retrenchment'. What are the provisions regarding 'retrenchment' under the I.D. Act, 1947 ?
 - What is the procedure for certification of standing orders.?
 - What kinds of injuries are compensated for under the Employees Compensation Act, 1923. Discuss.
 - Discuss the powers & functions of various authorities under the M. R. T. U. & P. U. L. P., Act; 1971
 - What is collective bargaining. ? What are the tactics or strategies in collective bargaining. ?
 - Define strike under the I.D. Act, 1947. State the provisions as to prohibitions of strikes in the Public Utility Services under the I.D. Act, 1947.
-

[TURN OVER]

१. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन वाक्यात लिहा.

- (अ) सामूहिक सौदा शक्तीचे कोणतेही दोन फायदे सांगा. २०
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ ची मुख्य उद्दिष्टे सांगा.
- (क) संप बेकायदेशीर होण्याची दोन कारणे सांगा.
- (ड) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ खाली 'समझोता' म्हणजे काय?
- (इ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ खाली 'निवाडा' (अॅवार्ड) म्हणजे काय?
- (फ) कामबंद/ ले ऑफ पुकारण्याचे दोन कारणे सांगा.
- (ज) आदर्श / मॉडल स्थायी आदेश म्हणजे काय?
- (ह) 'निर्वाह भत्ता' म्हणजे काय?
- (ई) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ खालील दोन यंत्रणे/ ऑथोरिटीस सांगा.
- (ऊ) कामगार नुकसान भरपाई अधिनियम १९२३ खालील व्यवसायजन्य रोग / ऑक्युपेशनल डिसेझ म्हणजे काय?

२. खालीलपैकी कोणत्याही टिपा लिहा (फक्त चार)

- (अ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ खाली समुचित/अप्रोप्रियट सरकार
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ खाली उद्योग
- (क) एम. आर. टी. यू व पी यु एल पी १९७१ कामगार संघटनेची मान्यता
- (ड) कामगाराचे कायम स्वरूपाचे अपंगत्व
- (इ) बदलाची सूचना (नोटीस ऑफ चेन्ज)
- (फ) कामगार संघटनांची मान्यता रद्द कशी केली जाते

३. खालीलपैकी प्रसंगनिष्ठ समस्यांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

- (अ) सार्वजनिक उपयुक्तेच्या सेवा उद्योगात कामगारांनी संप केला. त्यातील काही कामगारांनी निदर्शने व कायदा व सुव्यवस्थेचे उल्लंघन केले. त्यातील काही कामगारांचा प्रत्यक्ष सहभाग नव्हता / काही कामगार निःशब्द होते.

- (१) सर्व कामगारांना नोकरीतून बडतर्फ किंवा काढून टाकता येते का? किंवा त्याच कामगारांना ज्यांनी प्रत्यक्ष भाग घेतला त्यांना काढता येते का?

(२) सगळ्या कामगारांना एकत्रित चार्जशिट/आरोपपत्र देता येईल? किंवा फक्त काही कामगारांना व्यक्तिगत चार्जशिट / आरोपपत्र देता येईल?

(ब) एक प्रोबेशनल तांत्रिक कामगार कामाच्या ठिकाणाच्या बाहेर दंगल/गैरवर्तणूक करित असल्यामुळे त्याला चार्जशिट/आरोपपत्र देण्यात आले.

(१) मालकानी चार्जशिट आरोपपत्र देणे गरजेचे होते का, किंबहुना त्यांनी विभागीय चौकशी करायला हवी होती का?

(२) जर विभागीय चौकशी केली तर त्या कामगाराला दस्तऐवजाची प्रत मिळण्याचा अधिकार आहे का? जर विरोधी पक्षकार दस्तऐवजाचा वापर करित नसल्यास त्याला त्याची प्रत मिळण्याचा अधिकार आहे का?

(क) एक नियोक्ता (मालक) होता. त्याने त्याच्या कामगाराला त्याच्या घरगुती कामासाठी कामाच्या वेळेत बाहेर पाठविले, ते काम करताना त्या कामगाराला हाताला दुखापत झाली. त्यामुळे तो सात दिवस कामावर येऊ शकला नाही.

(१) कामगाराला त्याच्या कामाचा मोबदला देणे बंधनकारक आहे का?

(२) जर कामगाराला त्याच्या मालकाच्या कारखान्यात काम करताना त्याला दिलेल्या हॅण्डग्लोव्झचा वापर न केल्यामुळे काही दुखापत झाल्यास त्याला त्याच्या कामाचा मोबदला देणे कितपत योग्य ठरेल?

४. निबंधावली प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

(अ) कामगार कपाती 'Retrenchment'. ही व्याख्या लिहा. कामगार कपातीच्या संदर्भात औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ या अंतर्गत असलेल्या तरतुदी स्पष्ट करा.

(ब) स्थायी आदेश प्रमाणित करण्याची कार्यपद्धती सांगा.

(क) कामगार नुकसान भरपाई अधिनियम १९२३ च्या अंतर्गत कोणत्या दुखापत/इन्जुरिझ साठी नुकसान भरपाई मिळू शकते? चर्चा करा.

(ड) एम. आर. टी. यू व पी यु एल पी १९७१ या कायद्याखाली असलेल्या यंत्रणांचे ऑथॉरिटीसचे अधिकार व कामे कोणती? चर्चा करा.

(ई) सामूहिक सौदाशक्ती काय आहे? सामूहिक सौदाशक्तीमध्ये कोणते डावपेच किंवा युक्त्या आहेत?

(फ) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ या कायद्याखाली संपाची/स्ट्राइक व्याख्या सांगा. सार्वजनिक उपयुक्ततेच्या सेवा उद्योगांमध्ये संपाची बंदी असलेल्या तरतुदी सांगा.

1. Answer in One or Two sentences :—

20

- (a) Define the term 'Lockout' under I. D. Act.
- (b) Any two powers of certifying officer under I. E. (S. O.) Act.
- (c) Write any two points of difference between lockout and closure.
- (d) Which union can apply for registration as a recognised union.
- (e) Who is employer under I. D. Act.
- (f) What is Average Pay ?
- (g) What is modification under I. E. (S O.) Act.
- (h) Wages under I. D. Act does not include . . .
- (i) Object of M. R. T. U. and P. U. L. P. Act.
- (j) 'Commissioner' under E. C. Act.

2. Write short notes Any Four of the following :—

20

- (a) 'Subsistence Allowance' under I. E. (S. O.) Act.
- (b) Unfair Labour Practices on the part of employer under M. R. T. U. and P. U. L. P. Act.
- (c) Permanent Total Disablement under E. C. Act.
- (d) Model Standing Orders under I. E. (S. O.) Act.
- (e) Triple Test under I. D. Act.
- (f) Authorities under M. R. T. U. and P. U. L. P. Act.

3. Solve Any Two of the following :—

12

- (a) A union in an industrial establishment has 60% of total workmen as its members since last 10 months. It plans to apply for recognitionn under M. R. T. U. and P. U. L. P. Act.
 - (i) Will that union succeed ? Why ?
 - (ii) Which procedure has to be followed for getting recognition under M. R. T. U. and P. U. L. P.
- (b) A worker in mine having heart disease. While coming out of the mine, after four hours of work in the mine sweated and died aside the mine premise.
 - (i) Will the employer be liable to pay compensation ? Give reasons.
 - (ii) Will any defence be available to employer ? Give reason.
- (c) The workmen of Sriram Sugar Factory were employed during sugar crushing season only and consequent to closure of season they ceased to work.
 - (i) Is it retrenchment ? Give reasons.
 - (ii) Distinguish between closure and retrenchment ?

[TURN OVER

4. Answer Any Four of the following :—

48

- Explain the appointment, powers and functions of Commissioner under E. C. Act.
- Discuss in detail the provisions relating to recognition and cancellation of recognition under M. R. T. U. and P. U. L. P. Act.
- Define Strike and Lockout. Explain the provisions relating to Strike and Lockout under I. D. Act.
- Explain fully the concept of collective Bargaining along with its merit and demerits.
- Explain fully the procedure for certification of Standing Order under I. E. (S. O.). Act. Write the provisions regarding certifying officer.
- Explain in detail the Authorities under I. D. Act.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००

१. एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा :-

२०

- औद्योगिक विवाद कायदा अंतर्गत 'टाळेबंदी' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा अंतर्गत प्रमाणन अधिकाऱ्याचे कोणतेही दोन अधिकार.
- टाळेबंदी आणि संप यामधील कोणतेही दोन फरकाचे मुद्दे लिहा.
- मान्यता प्राप्त करून घेण्यासाठी कोणता संघ अर्ज करू शकतो.
- औद्योगिक विवाद कायदा अंतर्गत मालक म्हणजे कोण ?
- सरासरी पगार म्हणजे काय ?
- औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा अंतर्गत फेरफार म्हणजे काय ?
- औद्योगिक विवाद कायदा अंतर्गत 'वेतन' या संकल्पनेत येत नाही.
- एम. आर. टी. यु. आणि पी. यू. एल. पी. कायद्याचा हेतू.
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा अंतर्गत 'आयुक्त'.

२. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :-

२०

- औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा अंतर्गत 'निर्वाह भत्ता'.
- एम. आर. टी. यु. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा अंतर्गत मालकाकडून होणारे अनुचित कामगार प्रथा.
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा अंतर्गत कायमस्वरूपी अपंगत्व (Permanent Total Disablement).
- औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा अंतर्गत आदर्श स्थायी आदेश.
- औद्योगिक विवाद कायदा अंतर्गत (Triple Test) तिहेरी चाचणी.
- एम. आर. टी. यु. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा अंतर्गत अधिकारीता.

[TURN OVER

३. कोणतेही दोन सोडवा :-

१२

(अ) औद्योगिक आस्थापनामध्ये कार्यरत असलेल्या कामगारापैकी ६०% कामगार मागील १० महिन्यापासून एक संघामध्ये कार्यरत होते. त्यांनी एम. आर. टी. यू. व पी. यू. एल. पी. कायदा अंतर्गत मान्यतेसाठी अर्ज करायचा मनोदय केला.

(१) काय हा संघ यशस्वी होईल ? का ?

(२) एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा अंतर्गत या संघाला मान्यता मिळविणेसाठी कोणती प्रक्रिया अवलंबली पाहिजे.

(ब) एका खाण कामगाराला हृदयाचा आजार असतो. खाणीमध्ये सलग चार तास काम करून तो खाणीतून बाहेर आल्यानंतर त्याला घाम फुटतो व खाणीच्या बाजूलाच मरण पावतो.

(१) या केसमध्ये मालक नुकसान भरपाईसाठी जबाबदार असेल का ? कारणे द्या.

(२) मालकाला एखादा बचाव लागू आहे का ? कारणे द्या.

(क) श्रीराम साखर कारखान्याच्या कामगारांना फक्त कारखान्याच्या गळीत हंगामात त्या साखर कारखान्यात काम मिळायचे आणि हंगाम संपला की त्यांचे परिणामस्वरूप कामसुद्धा बंद व्हायचे.

(१) ही नोकरकपात आहे का ? कारणे लिहा.

(२) बंद (closure) आणि कपात यातील फरक स्पष्ट करा.

४. कोणतेही चार लिहा :-

४८

(अ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा अंतर्गत आयुक्ताची नेमणुक, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

(ब) एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा अंतर्गत मान्यता देणे व मान्यता रद्द करणे यावरील तरतूदीवर सविस्तर चर्चा करा.

(क) संप आणि टाळेबंदी या संज्ञा स्पष्ट करा. औद्योगिक विवाद कायदा अनुसार संप व टाळेबंदी संदर्भातील तरतूदी स्पष्ट करा.

(ड) सामुहीक वाटाघाटी ही कल्पना फायदे व तोट्यासहित स्पष्ट करा.

(इ) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) अंतर्गत स्थायी आदेशांचे नियमन (certification) साठी लागणारी प्रक्रिया स्पष्ट करा. प्रमाणन अधिकारी (certifying officer) संदर्भातील तरतूदी लिहा.

(फ) औद्योगिक विवाद कायदा अंतर्गत अधिकारीता स्पष्ट करा.

LLB Sem-I

BLB Sem-V

Q.P. Code :08440

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

Q. 1 Answer in not more than two sentences

- 1) Closure under Industrial Disputes Act, 1947
- 2) Give two grounds for declaring 'Layoff' under Industrial Disputes Act, 1947.
- 3) What is the object of the Industrial Employment (Standing Order) Act, 1946?
- 4) Any Two duties of Labour court under M.R.T.U & P.U.L.P Act 1971?
- 5) Define partial disablement under Employees Compensation Act, 1923?
- 6) Period of limitation for filling claim under Employees Compensation Act, 1923?
- 7) What is the duty of conciliation officer under Industrial Dispute Act, 1947?
- 8) Any Two duties of Investigating Officers under M.R.T.U & P.U.L.P Act, 1971?
- 9) Works Committee under Industrial Disputes Act, 1947.
- 10) Any two grounds for illegal lockout under Industrial Disputes Act, 1947.

20

Q.2 Write short notes on any four

- 1) Permanent disability.
- 2) Subsistence Allowance under Industrial Employment (Standing Order) Act, 1946.
- 3) Authorities under M.R.T.U & P.U.L.P Act, 1971
- 4) Labour Court under Industrial Disputes Act, 1947
- 5) Strike and lockout under Industrial Disputes Act, 1947
- 6) Appointment and power of commissioner under Employees Compensation Act, 1923.

20

Q. 3 Answer any two of the following

- 1) The workmen of Shriram sugar Mill Ltd. were employed in that sugar mill during crushing season only and consequent to closure of season they ceased to work. answer :
 - a) It is retrenchment? give reasons.
 - b) Distinction between retrenchment and closure?
- 2) Manoj Kumar was employed as a lorry by Vinod transport co. Pvt Ltd. While driving a lorry of said transport company the lorry meets with an accident and Manoj Kumar's right leg is amputated below the knee
 - a) What is nature of disablement suffered by Manoj Kumar? give reasons
 - b) How is compensation calculated in such cases?
- 3) An investigation officer was refused entry to the premises of the workplace at which the investigating officer was entitled to enter by X
 - a) Can X be punished under M.R.T.U & P.U.L.P. Act, 1971? Give reasons.
 - b) If so what punishment can be given to X. Support your answer with relevant provisions?

12

Q. 4 Answer any four of the following

- 1) Explain Industrial Dispute under Industrial Disputes Act, 1947 with relevant case laws.
- 2) What are the different authorities Industrial Disputes Act, 1947? Briefly explain powers and duties of the authorities?
- 3) What is occupational disease under Employees Compensation Act, 1923? Explain the extent of liability of employer in such case
- 4) What are the model Standing Orders? State the matters to be provide for in the model standing orders under Industrial Employment (Standing Order) Act, 1946?
- 5) Discuss Unfair Labour Practices under M.R.T.U & P.U.L.P Act?
- 6) Explain in detail collective bargaining?

Q.P. Code :08440

[वेळ: तीन तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

मराठी भाषांतर

प्र.1 एका वाक्यात उत्तरे लिहा

- १) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत संप
- २) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कामबंदीचे कोणतीही दोन कारणे द्या ?
- ३) औद्योगिक अस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ चा उद्देश काय ?
- ४) एम. आर. टी.यु. आणि पी. यु. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत कामगार न्यायालयाची कर्तव्ये ?
- ५) कामगार नुकसानभरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत अशतः अपंगत्व ही संज्ञा स्पष्ट करा ?
- ६) कामगार नुकसानभरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत दावा दाखल करण्याची मुदत ?
- ७) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ प्रमाणे समुपदेशन अधिकाऱ्याची कर्तव्ये कोणती ?
- ८) एम. आर. टी.यु. आणि पी. यु. एल. पी. कायदा अंतर्गत तपास अधिकाऱ्याची कर्तव्ये ?
- ९) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कार्य समिती
- १०) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत बेकायादिशीर टाळेबंदी ची कोणतेही दोन कारणे.

२०

प्र.2 टिपा लिहा (कोणतेही चार)

- १) कायम स्वरूपी अपंगत्व
- २) औद्योगिक अस्थापना (स्थायी आदेश) अधिनियम, १९४६ अंतर्गत निर्वाह भत्ता
- ३) एम. आर. टी.यु. आणि पी. यु. एल. पी. १९७१ कायदा खाली अधिकारीता
- ४) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कामगार न्यायालय
- ५) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत संप आणि टाळेबंदी
- ६) कामगार नुकसानभरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत आयुक्ताची नेमणूक आणि अधिकार

२०

प्र.3 कोणतेही दोन सोडवा

- १) श्रीराम शुगर मिल्स लि. मध्ये काम करणाऱ्या कामगारांना फक्त कारखान्याच्या गळीत हंगामात त्या साखर कारखान्यात काम मिळायचे आणि हंगाम संपला कि त्याचे परिणाम स्वरूप कामसुद्धा बंद व्हायचे
अ) ही नोकर कपात आहे का ? कारणे लिहा
ब) नोकर कपात आणि समाप्ती यातील फरक लिहा
- २) मनोज कुमार हा विनोद ट्रान्सपोर्ट कंपनीकडे ट्रक चालक म्हणून कामाला होता या कंपनीचा ट्रक चालवताना अपघात झाला आणि मनोज कुमार चा उजवा पाय गुडघ्या पासून खाली कापला गेला
अ) मनोज कुमारला कोणत्या प्रकारचे अपंगत्व झाले ? कारणे द्या ?

१२

ब) अशा प्रकारच्या अपंगत्वांसाठी नुकसान भरपाई कशी गणली जाते ?

3) एका तपासणी अधिकाऱ्यास कामाच्या जागेत प्रवेश करण्यापासून एकस याने, जेथे तो तपासणी अधिकारी प्रवेश करू शकतो तेथून परावृत्त केले .

अ) एकस हा एम. आर. टी. यु. आणि पी. यु. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत शिक्षेस पात्र आहेत का? कारणे द्या.

आ) जर शिक्षा द्यावयाची असल्यास एकसला कोणती शिक्षा देण्यात यावी तुमच्या उत्तरा मध्ये उचित प्रक्रिया नमूद करा ?

प्र. 4 खालीलपैकी कोणतेही चार लिहा

- १) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत औद्योगिक विवाद ही संज्ञा उचित न्याय निर्णया सहित स्पष्ट करा.
- २) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत विविध अधिकरीता काय आहेत ? त्याचे अधिकार आणि कर्तव्ये लिहा ?
- ३) कामगार नुकसानभरपाई कायदा अंतर्गत व्यवसाय जन्य रोग म्हणजे काय ? सदर बाबतीत मालकाची जबाबदारी स्पष्ट करा ?
- ४) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश), १९४६ अंतर्गत आदेश स्थायी आदेश म्हणजे काय ? कोणत्या स्वरूपाचे प्रश्न स्थायी आदेश बाबत पुरविले जातात ?
- ५) एम. आर. टी. यु. आणि पी. यु. एल. पी. कायदा अंतर्गत अनुचित कामगार व्यवहार वर चर्चा करा .
- ६) सामुदायिक वाटाघाटी म्हणजे काय सविस्तर स्पष्ट करा.

2516118

Labour Laws
LUB Sem - I
BLS Sem - II
(3 Hours)

Q.P. Code: 50542

(Total Marks: 100)

Please check whether you have the right question paper.

- Q1. Answer in not more than two sentences each. 20
- Define layoff?
 - To which authority is the claim to recover money due from an employer is filed.
 - Which court has jurisdiction to grant recognition to a Trade Union?
 - Define partial permanent disablement?
 - What are the benefits given to a protected workman?
 - Investigating officer is appointed by whom?
 - What is Contract of Service?
 - Whether workman are entitled to wages during illegal strike?
 - Can the commissioner deny compensation payable to the workman?
 - Define Modification.

- Q2. Attempt any four 20
- Last come first go
 - Payment of subsistence allowance.
 - Award
 - Notice of change
 - Types of compensation under labour laws.
 - Contracting out.

- Q3. Attempt any two. 12
- Employer has to have Certified standing orders:
 - Some rules in Certified Standing Orders are in violation of fundamental rights is it permissible.
 - Can Certified Standing Orders be contrary to Model Standing Orders?
 - What is the role of Appellate Authority?
 - An employer employed a workman during duty hours to do his personal house work. While executing the work, he sustained injuries on his hand due to which he was not able to report for duties for 7 days.
 - Will the employer be liable to pay compensation to his workman?
 - In the above mentioned case, if the workman had sustained injuries on his hand while working in the employers factory, would he be entitled for compensation even if he had not used safety gloves.

Q.P. Code: 50542
I - 2002 800
II - 2002 200

Q.P. Code: 50542

3. Workers resorted to strike in public utility services industry in which some of them resorted to violent demonstrations, acted in defiance of law & order and there were others who were merely silent spectators? The strike was declared to be illegal.
 - i) Can punishment of dismissal or termination be imposed on all workman or only on those who fomented illegal strike and did acts detrimental to the maintenance of law & order?
 - ii) Can a joint charge sheet be given to all workmen or only individual charge sheet be given to some of them.

Q4. Attempt any four.

1. Discuss modern theory of collective bargaining and its advantages and disadvantages?
2. What are standing orders? What are the matters to be provided for in Model standing orders under the I.E. (SO) Act?
3. State and explain the concept of arising out of and in the course of employment under E.C. Act?
4. Define "Industrial Dispute"? Whether an individual workman's dispute in be industrial dispute?
5. Discuss the procedure obligation and rights of recognized Union under the MRTU and PULP Act?
6. Define workman and state who are not workman under the ID Act, 1947 with case laws?

48

Please check whether you have got the right question paper.

Q.1 Answer in not more than two sentences each.

- a) Define retrenchment?
- b) What is the time limit to claim recover money due from an employer?
- c) What is the time limit to file recognition of a TU?
- d) Define disablement?
- e) Define continuous service?
- f) Conciliation officer is appointed by whom?
- g) Whether workmen are entitled to wages during illegal lockout?
- h) Who is given the responsibility of distribution of compensation to the workmen?
- i) What are model standing orders?
- j) Which supervisor is excluded from the definition of a workman?

20

Q.2 Attempt any four

- 1) Authorities under ID Act
- 2) Complaint of unfair labour practice
- 3) Reference
- 4) Notice of change
- 5) Lay off
- 6) Types of compensation under labour laws

20

Q3. Attempt any two

- 1) One person religiously comes daily and sweeps & cleans the floor of the Temple. The Temple Trustees even pays for sweeping and cleaning the floor of the temple. One day, Trustees disallowed sweeping and cleaning of the floor & made it clear that no payment will be made to him for sweeping and cleaning the floor. The Temple has many shops & those are used for selling necessities of the devotees. Temple also has rooms which are given to devotees coming from outstation on payment of charges.

12

- i. Can the person claim to be a workman & raise an industrial dispute?
- ii. Is temple an 'industry' under the ID Act?

- 2) An investigating officer was refused entry to the premises of the workplace of which the investigating officer was entitled to enter by "X".
 - i. Can "X" be punished under MRTU & PULP Act, 1971?
 - ii. If so, what is the punishment that can be given to "X". Support your answer with relevant provisions.

- 3) A workman leaves his workplace during lunch hour to have his lunch from nearby hotel, while coming back he met with an accident and sustained permanent disability.
 - i. Is the employer liable to pay compensation? Give reasons for your answer.
 - ii. What was the defence available to the employer?

Q.4 Attempt any four

48

- 1) Discuss the provisions of layoff under the Industrial Disputes Act?
 - 2) Discuss various types of settlement?
 - 3) Discuss the provision relating to recognition of Trade unions and cancellation of a recognized Trade union under the MRTU & PULP Act?
 - 4) What are the merits & demerits of collective Bargaining?
 - 5) Explain the term "Occupational disease" under sec 3 of the Employees Compensation Act?
 - 6) What was the procedure adopted by the certifying officer in carrying out the modification of standing orders?
-

(मराठी अनुवाद)

(३ तास)

(एकूण गुण: १००)

१. खालील प्रश्नांची उत्तरे एक ते दोन वाक्यात लिहा :

- (अ) कामगार कपात म्हणजे काय ?
- (ब) एखाद्या कामगाराने मालकाकडून पैसे वसूल करण्यास किती कालावधीत अर्ज केला पाहिजे ?
- (क) युनियनने मान्यता प्राप्त होण्यास किती कालावधीत अर्ज केला पाहिजे ?
- (ड) असमर्थता/विकलांगता म्हणजे काय ?
- (इ) सततचा सेवाकाल म्हणजे काय ?
- (फ) तडजोड अधिकाऱ्यांची नियुक्ती कोण करतो ?
- (ग) कामगारास बेकायदेशीर टाळेबंदीमध्ये वेतन मिळते का ?
- (ह) कामगारास नुकसान भरपाईची रक्कम देण्यास कोणाला अधिकार दिलेले आहे ?
- (य) आदर्श स्थायी आदेश म्हणजे काय ?
- (ज) कुठल्या प्रकारचे सुपरवाईजर हे कामगार या व्याख्यात बसत नाही ?

२. सोडवा (कोणतेही चार)

- (१) औद्योगिक विकास कायदा १९४७ प्रमाणे अधिकारिता काय आहेत.
- (२) महाराष्ट्र कामगार संघटना मान्यता व अनुचित कामगार पध्दती निर्बंध अधिनियम १९७१ प्रमाणे तक्रार.
- (३) औद्योगिक विवाद कायदा मध्ये संदर्भ
- (४) सेवा शर्तीत बदल
- (५) सक्तीची रजा
- (६) औद्योगिक कायद्यामध्ये भरपाईचे प्रकार

३. सोडवा (कोणतेही दोन)

(१) एक व्यक्ती धार्मिक दृष्टिकोनातून दररोज देवळात जाऊन तेथील फरशी झाडून व धवून घेत होता. देवळातील विश्वस्त त्यासाठी त्या व्यक्तीस वरील कामाचा मोबदला देखील देत होते. एके दिवशी देवळाच्या विश्वस्तांनी त्या व्यक्तीस फरशीची सफाई करण्यास मनाई केली, व त्यासाठी त्या व्यक्तीला काहीही मोबदला मिळणार नाही, हेही स्पष्ट केले. देवस्थानांच्या मालकीची बरेचशी दुकाने असून ती भक्तांच्या गरजेची वस्तू विकणेसाठी वापरली जातात. देवस्थानच्या ताब्यात काही खोल्याही असून त्या खोल्या बाहेरगावाहून येणाऱ्या भक्तांसाठी पैसे आकारून दिल्या असतात.

१) वरील व्यक्ती स्वतःस कामगार म्हणून औद्योगिक विवाद अस्थित करून शकतो का?

२) औद्योगिक विवाद कामध्यांतर्गत देवस्थान उद्योग (इंडस्ट्री) ठरू शकतो का?

(२) एका तपासणी अधिकाऱ्यास कामाच्या जागेत प्रवेश करण्यापासून एक्स याने परावृत्त केले जेथे तपासणी अधिकारी प्रवेश करू शकतो।

१) एक्स हा एस.आर.टी.यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा १९७१ अंतर्गत शिक्षेस पात्र आहेत का?

२) जर शिक्षा घावयाची असल्यास एक्स यांना कोणती शिक्षा देण्यात यावी तुमच्या उत्तरामध्ये प्रक्रिया कलम नमुद करा.

(३) एक कामगार त्याची काम करण्याची जागा सोडून जेवण्यासाठी जवळच्या उपहारगृहात गेला होता. तेथून परत येत असताना त्याचा अपघात झाला आणि त्यास कायमस्वरूपी अपंगत्व आले.

१) त्याचा मालक नुकसान भरपाई देण्यास पात्र आहे का? कारणे द्या.

२) मालक आपला प्रतिवाद कसा मांडू शकतो?

४. खालील प्रश्नापैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा

(१) "सक्तीची रजा" या विषयावर औद्योगिक विवाद कायदाच्या दृष्टीने चर्चा करा.

(२) "तडजोड" चे प्रकार चर्चा करा.

(३) मान्यता असलेले युनियन व मान्यता रद्द झालेले युनियन यावर चर्चा करा.

(४) सामुदायिक वाटाघाटीचे फायदे व तोटे यावर चर्चा करा.

(५) कामगार नुकसान भरपाई कायदा अंतर्गत कलम ३ मधल्या व्यवसायजन्य रोग यावर स्पष्टीकरण लिहा.

(६) प्रमाणित अधिकारी यांचे स्थाई आदेशामध्ये फेरबदल करण्यास कुठल्या कार्यप्रणाली प्रक्रिया आहेत याबाबत चर्चा करा.

Q.P. Code :09498

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

Q. 1 Answer in Any One or Two sentences

20

- a) What is modification under I.E. (S.O.) Act, 1946?
- b) 'Commissioner' under E.C. Act, means ...?
- c) Define Retrenchment under I.D. Act, 1947?
- d) Who is 'Member' under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act?
- e) Write any two powers of certifying officer under I.E. (S.O.) Act.
- f) Can there be more than one recognized trade Union in an industry under one Employer under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act?
- g) Who publishes 'Award' under I.D. Act, 1947?
- h) What is the meaning of 'during the course of employment and out of employment' under E.C Act, 1923?
- i) Who declares 'lockout' and who declares 'strike'?
- j) I.E. (S.O.) Act, 1946 applies to.....?

Q. 2 Short notes (Any Four)

20

- a) Authorities under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971.
- b) Model standing orders under I.E. (S.O.) Act 1946.
- c) 'Workman' under I.D. Act, 1947.
- d) Recognition under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971.
- e) Triple Test under I.D. Act, 1947.
- f) Employer's Liability for compensation under E.C. Act, 1923.

Q. 3 Solve Any Two of the following

12

- a) The workman of Annasaheb Patil Sugar Factory were employed during crushing season only and consequent to closure of season they ceased to work.
 - i) Is it retrenchment? Give reasons.
 - ii) What is difference between closure and retrenchment?
- b) A workman leaves his workplace during lunch hour to have his lunch from nearby hotel, while returning back he meets with an accident and sustains permanent injury.
 - i) Is the employer liable for compensation? Give reasons.
 - ii) If there would be canteen of their own in the premises of industry, had it made any difference? Give reasons.
- c) A union in an industrial establishment has 60% of total workman as its members since last 10 months. It plans for recognition under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act.
 - i) Will that Union succeed? Why?
 - ii) Suggest the procedure for getting recognition under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971 to that Union.

2018 - 2019

J.B. 2018 - 19

L0111 & L0615 / L0110 LABOUR LAWS

Q.P. Code :09498

Q.4

Write Any Four.

48

- a) Explain in detail Authorities under I.D. Act, 1947
- b) Discuss fully concept of collective Bargaining.
- c) Discuss Unfair Labour practices under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971.
- d) Explain fully strike and lockout under I.D. Act, 1947.
- e) Explain in detail procedure for certification of standing orders under (E. (S.O.) Act, 1946.
- f) What is occupational disease? What is the extent of liability of an employer in such cases?

Q.P. Code :09498

[वेळ: तीन तास]

[मुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper
मराठी भाषांतर

- प्र. १ एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा .
- औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा १९४६ अंतर्गत फेरफार म्हणजे काय?
 - कामगार नुकसान भरपाई कायदा अंतर्गत 'आयुक्त' म्हणजे ...?
 - औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत 'कपात' ही संज्ञा?
 - एम. आर. टी. यु. आणि पी. एल. पी. कायदा अंतर्गत 'सभासद' म्हणजे कोण?
 - औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा अंतर्गत प्रमाणित अधिकाऱ्याचे कोणतेही दोन अधिकार सांगा.
 - एम. आर. टी. पी. यु. एल. पी. कायदा अंतर्गत एकाच मालकाच्या संस्थापनेत एकापेक्षा अधिक मान्यताप्राप्त कामगार संघटना असू शकतात का?
 - औद्योगिक विवाद कायदा अंतर्गत निवाड्याचे प्रकटीकरण कोण करू शकतो?
 - कामगार विवाद कायदा १९२३ अंतर्गत कामाच्या वेळेत व कामाशी निगडित म्हणजे काय?
 - 'बंद' कोण पुकारते व 'टोळेबंदी' कोण पुकारते?
 - औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा १९४६... यांना लागू होतो.

प्र. २ टिपा लिहा (कोणत्याही चार)

- एम. आर. टी. यु. आणि पी. एल. पी. कायदा अंतर्गत अधिकारीता
- औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा १९४६ अंतर्गत आदर्श स्थायी आदेश.
- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत 'कामगार'
- एम. आर. टी. यु. आणि पी. एल. पी. कायदा अंतर्गत मान्यता
- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत तिहेरी चाचणी
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत नुकसान भरपाई देण्यासाठीची मालकाची जबाबदारी.

२०

प्र. ३ सोडवा (कोणतेही दोन)

- आण्णासाहेब पाटील साखर कारखान्यामध्ये कामगारांना फक्त कारखान्याच्या गळीत हंगामात काम मिळायचे आणि हंगाम संपला की त्यांचे परिणामस्वरूप कामसुद्धा बंद व्हायचे.
 - ही नोकरपात आहे का? कारणे लिहा.
 - बंद आणि नोकरपात यातील फरक स्पष्ट करा.
- एक कामगार त्याची काम करण्याची जागा सोडून जेवणाच्या वेळेत जवळच्या उपहार गृहात गेला असता तेथून परत येत असताना त्याचा अपघात झाला आणि त्यास कायमस्वरूपी अपंगत्व आले.
 - त्याचा मालक हा कामगार नुकसान भरपाई देण्यास जबाबदार आहे का? कारणे द्या.

१२

Q.P. Code :09498

- ii) जर त्या औद्योगिक आस्थापनेमध्ये त्यांचे स्वतःचे उपहारगृह असते तर नुकसान भरपाईवर काय फरक पडला असता काय? कारणे द्या.
- क) एका औद्योगिक आस्थापनामध्ये कार्यरत असलेल्या कामगारांपैकी ६०% कामगार मागील १० महिन्यांपासून एका संघामध्ये कार्यरत होते. त्यांनी एम. आर. टी. यू. व पी. यू. एल. पी. कायदा १९७१ अंतर्गत मान्यतेसाठी अर्ज करण्याचा मनोदय केला.
- i) काय हा संघ यशस्वी होईल? कारणे द्या?
- ii) या संघाला एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा १९७१ अंतर्गत मान्यता मिळवण्यासाठी प्रक्रिया सुचवा.

प्र. ४ कोणतेही चार लिहा

- अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत आधीकारिता स्पष्ट करा.
- ब) सामुहिक वाटाघाटी यावर सविस्तर चर्चा करा.
- क) एम. आर. टी. यू. आणि पी. यू. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत अनुचित कामगार प्रथा यावर चर्चा करा.
- ड) औद्योगिक विवाद कायदा अंतर्गत संप व टोळेबंदी सविस्तर स्पष्ट करा.
- इ) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश), १९४६ अंतर्गत स्थायी आदेश प्रमाणन करण्यासाठी प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- फ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९७१ अंतर्गत व्यवसायजन्य रोग म्हणजे काय? सदर बाबतीत मालकाची जबाबदारी स्पष्ट करा.

LLB Sem-I
BLS Sem-V

21/5/2019

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.
N.B:

Q. 1 Answer in one or two sentences. (20)

- Define 'Appropriate Government' under I.D. Act, 1947.
- Define "Lay Off" under I.D. Act, 1947.
- Works committee under I.D. Act 1947.
- What is 'partial permanent disablement under E.C. Act, 1923?
- What is the rate of subsistence allowance payable to the workman under I. E. (S.O.) Act, 1946?
- Write any two powers of certifying officer under I.E. (S.O.) Act, 1946.
- What is 'modification' under I.E. (S.O.) Act, 1946?
- Labour Court under I.D. Act 1947 means...?
- Define 'Total Disablement' under E.C. Act, 1923.
- Investigating officer under M.R.T.U & P.U.L.P Act, 1971.

Q. 2 Short Notes (Any Four) (20)

- Authorities under M.R.T.U & P.U.L.P Act, 1971.
- Rights of Recognised Trade Union under M.R.T.U & P.U.L.P Act, 1971.
- Employer's Liability for payment of compensation under E. C. Act, 1923.
- Certifying officer under I. E. (S.O.) Act, 1946.
- Bangalore water supply v/s Rajappa.
- Strike & Lockout under I.D. Act, 1947.

Q. 3 Attempt Any Two. 12

- An Investigating officer was refused entry to the premises of the workplace at which the investigating officer was entitled to enter by Mr. ABC.
 - Can ABC be punished under M.R.T.U & P.U.L.P Act, 1971?
 - If so what punishment can be given to ABC?
- An employer engaged a workman during his duty hours to do his personal house work. While doing the same, the employee sustained injuries on his hand due to which he was not able to report for duties for 5 days.
 - Will the employer be liable to compensation? Give reasons.
 - Explain the grounds for claiming compensation under E. C. Act, 1923 to this employee.

- 21/5/15
LB 20m-I
BR 20m-II
- c) The workman of Annasaheb Patil sugar factory were employed during crushing season only & consequent to closure of season they ceased to work.
 - i) Is it retrenchment? Give reasons.
 - ii) What are the grounds for retrenchment under I.D. Act, 1947?

Q. 4 Write any four.

- a) Discuss fully concept of collective bargaining.
- b) Discuss fully on recognition, cancellation & re-recognition of trade unions under M.R.T.U & PULP Act, 1947.
- c) Explain the concept of 'arising out of & in the course of employment' as contemplated in E. C. Act, 1923.
- d) What are Model Standing orders? Explain the procedure for certifying standing orders.
- e) Define Industry under I.D. Act with relevant case laws.
- f) Explain in detail authorities under I.D. Act with their powers & duties.

(48)

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

प्र. १

एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

- अ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'समुचित शासन' ही व्याख्या द्या.
- ब) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत "कामबंदी" ही व्याख्या लिहा.
- क) औद्योगिक विवाद कायदा अंतर्गत कार्य समिती.
- ड) कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत आंशिक कायमस्वरूपी विकलांगता म्हणजे काय?
- इ) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत कामगाराला निर्वाह भत्ता देण्याचा दर काय आहे?
- फ) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत प्रमाणन अधिकार्यांचे कोणतेही दोन अधिकार सांगा.
- ग) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा १९४६ अंतर्गत 'फेरफार' म्हणजे काय?
- ह) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कामगार न्यायालय म्हणजे ...?
- इ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत कायमस्वरूपी अपंगत्व ही व्याख्या लिहा.
- ज) एम. आर. टी. यु आणि पी. यु. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत तपास अधिकारी.

(२०)

प्र. २

टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) एम. आर. टी. यु आणि पी. यु. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत अधिकारिता.
- ब) एम. आर. टी. यु आणि पी. यु. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत अधिकृत संघटनेचे अधिकार.
- क) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत नुकसान भरपाई देण्यासाठीची मालकाची जबाबदारी.
- ड) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत प्रमाणन अधिकारी.
- इ) बेंगलोर प्राणी पुरवठा वि. राजप्पा
- फ) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत संप आणि टाळेबंदी

(२०)

प्र. ३

कोणतेही दोन सोडवा.

- अ) अबक या व्यक्तीने एक तपासणी अधिकार्यास कामाच्या जागेत प्रवेश करण्यापासून परावृत्त केले. जेथे त्या अधिकार्यास जाण्यास अधिकार होता तेथून.
- आ) अबक हा व्यक्ती एम. आर. टी. यु आणि पी. यु. एल. पी. कायदा अंतर्गत शिक्षेस पात्र आहे का? कारणे द्या.
- ब) जर असेल तर अबक या व्यक्तीस कोणती शिक्षा होऊ शकते ?

१२

- ब) एका कामगाराला त्याच्या मालकाने कामाच्या वेळेत स्वतःचे घरगुती काम करण्यासाठी त्रियुक्ती केले. ते काम करत असताना त्या कामगाराला हाताला दुखापत झाली ज्यामुळे तो पाच दिवस कामावर जाऊ शकला नाही.
- या कामगारास नुकसान भरपाई मिळू शकेल का? कारणे द्या.
 - या कामगारास कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत चे कामगार नुकसान भरपाई मिळण्यासाठीच्या तरतुदी स्पष्ट करा.

क) आण्णासाहेब पाटील साखर कारखान्यामध्ये कामगारांना फक्त कारखान्याच्या गळीत हंगामात काम मिळायचे व हंगाम संपला की त्याचे परिणाम स्वरूप कामसुद्धा बंद व्हायचे.

- ही नोकर कपात आहे का? कारणे लिहा.
- नोकर कपाती साठी औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत कोणती कारणे आहेत.

प्र. ४ कोणतेही चार लिहा.

- सामुहिक वाटाघाटी यावर सविस्तर चर्चा करा.
- एम. आर. टी. यु आणि पी. यु. एल. पी. कायदा, १९७१ अंतर्गत मान्यता मिळविणे, रद्द करणे व पुर्नमान्यता मिळविणे यावर सविस्तर चर्चा करा.
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत कामाच्या वेळी व कामाशी निगडीत या दोन संकल्पना स्पष्ट करा.
- आदर्श स्थायी आदेश म्हणजे काय? स्थायी आदेशांचे प्रमाणन करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- उचित न्यायानिर्णयासहित औद्योगिक विवाद कायद्यातर्गत उद्योग ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- औद्योगिक विवाद कायद्यातर्गत त्याची कार्ये व कर्त्यव्या सहित अधिकारिता स्पष्ट करा.

BLS Sem - V (60:40)

TIME : 2 HRS.

(TOTAL : 60 MARKS)

1. ALL QUESTIONS ARE COMPULSORY.
2. MARKS ARE INDICATED AGAINST EACH QUESTION

Q1. Answer any six of the following in not more than two sentences. (12 Marks)

1. What are the objective of the Industrial Disputes Act, 1947?
2. What is "total disablement" under the Employees Compensation Act, 1923?
3. Who grants recognition to a trade union under MRTU & PULP , 1971?
4. Define "lay-off" under the Industrial Disputes Act, 1947.
5. What are "Model Standing Orders" under the I.E.(S.O.) Act, 1946?
6. Who files a failure report to the appropriate Government under the Industrial Disputes Act,1947?
7. Mention two functions of the investigating officer under the MRTU & PULP Act, 1971
8. What are the objective of I.E.(S.O.)Act, 1946?
9. What are Public Utility Services under the ID Act, 1947?
10. Who represents the workman in a case of unfair labour practice against the employer?

Q2. Write Short Notes on any two of the following: (12 Marks)

1. "Occupational Diseases "under Employees Compensation Act,1923.
2. Amendment of certified standing order under I.E.(S.O.)Act, 1946.
3. Notice of Change under the Industrial Disputes Act, 1947
4. Rights and Duties of a recognised trade union under MRTU & PULP, 1971.

Q3. Answer any two of the following: (12 Marks)

1. Mr X was a driver working for a State Transport Corporation his eyesight became poor due to diabetes. The State Transport Corporation terminates his services without retrenchment compensation.
 - a) What is retrenchment compensation?
 - b) Is the employer bound to pay retrenchment compensation to the terminated driver? Give reasons for your answer.

2. Mr. Z was an active member of a trade union. The employer transfers him repeatedly to different locations. Mr. X wants to file a case against such repeated transfers.
 - a) What remedy is available to the employee under MRTU & PULP, 1971.
 - b) Mention two protections that are provided to office bearers of trade unions.
3. Mr. Z was employed in a factory making automobile parts. Safety gear to protect the eyes was provided by the factory owner. During welding work, Mr. Z injured his eyes and lost sight in one eye despite wearing protective gear. On investigation, it was found that the safety gear was defective.
 - a) What is the nature of the injury suffered by the employee?
 - b) Will the employee get compensation under the Employees Compensation Act, 1923? Give Reasons for your answer.
4. A workman was suspended for indiscipline and a domestic enquiry is being conducted for the same. The enquiry has been ongoing for 6 months.
 - a) Which law provides for an allowance in such cases?
 - b) How is such an allowance calculated?

Q4. Answer any two of the following

(24 Marks)

1. Explain "illegal strike" and "illegal lockout" and their consequences under the MRTU and PULP Act, 1971?
2. Explain "Collective Bargaining" and its role in creating a conducive employer-employee relation.
3. Mention and explain the role of authorities set up under the Industrial Dispute Act, 1947 for the settlement of an Industrial Dispute.
4. Explain the doctrine of notional extension and its application under the Employee Compensation Act, 1923.

वेळ : २ तास

(एकूण गुण : ६०)

सूचना: (१) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

(२) उजवी कडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न १ खालीलपैकी कोणतेही सहा प्रश्नांची उत्तरे दोन ते तीन वाक्यात लिहा.

(१२ गुण)

- १) औद्योगिक विवाद अधिनियम, १९४७ चे उद्दिष्टे काय आहे?
- २) कामगार भरपाई अधिनियम, १९२३ अंतर्गत पूर्ण विकलांगता काय आहे?
- ३) एम. आर. टी. यु. आणि पी. यु. एल. पी. अधिनियम, १९७१ अंतर्गत कामगार संघटनेला मान्यता कोण देतो?
- ४) औद्योगिक विवाद अधिनियम, १९४७ अंतर्गत टाळेबंदी या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- ५) आय. ई. (एस. ओ.) अधिनियम, १९४६ अन्वये "आदर्श स्थायी आदेश" काय आहे?
- ६) औद्योगिक विवाद अधिनियम, १९४७ प्रमाणे असफल अहवाल समुचित सरकारला कोण दाखल करतो?
- ७) एम. आर. टी. यु. आणि पी. यु. एल. पी. अधिनियम, १९७१ अंतर्गत चौकशी अधिकाऱ्याचे दोन कार्ये नमूद करा.
- ८) आय. ई. (एस. ओ.) अधिनियम, १९४६ चे उद्दिष्टे काय आहे?
- ९) आय. डी. अधिनियम, १९४७ प्रमाणे लोकोपयोगिता सेवा काय आहे?
- १०) अनुचित कामगार प्रथेच्या दाव्यामध्ये नियोक्त्याच्या विरोधात कामगारांना कोण अभिवेदन करतो?

प्रश्न २ खालीलपैकी कोणतेही दोनवर टिपा लिहा

(१२ गुण)

- १) कामगार भरपाई अधिनियम १९२३ प्रमाणे उपजिविकाजन्य रोम
- २) आय. ई. (एस. ओ.) अधिनियम, १९४६ अंतर्गत प्रमाणित स्थायी आदेशाची दुरुस्ती
- ३) औद्योगिक विवाद अधिनियम, १९४७ अन्वये बदलाची सूचना
- ४) एम. आर. टी. यु. आणि पी. यु. एल. पी. अधिनियम, १९७१ अन्वये मान्यताप्राप्त कामगार संघटनेचे अधिकार आणि कर्तव्ये.

प्रश्न ३. कोणतेही दोन सोडवा

(१२ गुण)

१) श्रीयुत 'क्ष' हे राज्य परिवहन महामंडळात चालक म्हणून कामाला होते. त्यांची दृष्टी मधुमेहामुळे कमकुवत झाली. राज्यपरिवहन महामंडळाने त्यांना कामगार कपातीचा मोबदला न देता कामाहून काढून टाकले

(अ) कामगार कपात मोबदला काय आहे?

(ब) कामगार कपात मोबदला देणे हे नियोक्त्यांवर बंधनकारक आहे काय? तुमच्या उत्तरासाठी योग्य कारण द्या.

२) श्रीयुत 'ज' हे कामगार संघटनेचे सक्रिय सदस्य होते. नियोक्त्याने त्यांची वेगवेगळ्या ठिकाणी वारंवार बदली केली. श्रीयुत 'ज' यांना नियोक्त्याने केलेल्या बदलीच्या विरोधात दावा दाखल करायचा आहे.

(अ) एम. आर. टी. यु. आणि पी. यु. एल. पी. अधिनियम, १९७१ अंतर्गत कामगाराना काय उपाय उपलब्ध आहेत?

(ब) कामगार संघटनेच्या पदाधिकार्यांना असलेले दोन संरक्षणे नमूद करा.

३) श्रीयुत 'ज' हे मोटोरगाडीला लागण्याच्या सामान बनवण्याचा कारखान्यात कामाला होते. नियोक्त्याने त्यांना डोळ्याच्या सुरक्षिततेसाठी सुरक्षा उपकरण दिले होते. जोडणीचे काम करतांना सुरक्षा उपकरणाचा वापर करूनही त्यांच्या डोळ्याला दुखापत झाली आणि एका डोळ्याची नजर गेली. चौकशी केल्यानंतर असे आढळून आले कि सुरक्षा उपकरण सदोष होते.

(अ) कामगाराला झालेल्या नुकसानीचे स्वरूप काय आहे?

(ब) कामगार भरपाई अधिनियम, १९२३ अन्वये कामगाराला नुकसान भरपाई मिळू शकते का? तुमच्या उत्तरासाठी कारण द्या.

४) एका कामगाराला अनुशासनहीनता यासाठी शिक्षा म्हणून निलंबित केले. त्यासंदर्भात घरगुती चौकशी चालू होती. हि चौकशी सहा महिने चालू राहिली.

(अ) अशा प्रसंगासाठी कोणता कायदयामध्ये भत्यासंबंधी तरतूद आहे.

(ब) अशा प्रकारचा भत्ता कसा मोजला जातो?

प्रश्न ४ खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा

(२४ गुण)

१) एम. आर. टी. यु. आणि पी. यु. एल. पी. अधिनियम, १९७१ अंतर्गत अवैध संप आणि अवैध टाळेबंदी आणि त्यांचे परिणाम स्पष्ट करा.

२) सामुदायिक वाटाघाटी स्पष्ट करा, आणि नियोक्ता व कामगार यांच्यात हितावह संबंध निर्माण करण्यासाठी भूमिका स्पष्ट करा.

३) औदयोगिक विवाद अधिनियम, १९४७ प्रमाणे औदयोगिक विवाद तडजोडीसाठी स्थापन केलेल्या प्राधिकरणांच्या भूमिका अधोरेखित करा.

४) कामगार भरपाई अधिनियम, १९२३ अन्वये काल्पनिक विस्ताराचा सिद्धांत आणि त्याचे उपयोग स्पष्ट करा.

28/03/23

Paper / Subject Code: 75709 / Labour Law & Industrial Relations-I (10022633)

FULLB Sem I (75-25)

Time: 2:30 Hours

Marks: 75

Q1. Answer in One or Two Sentences (any 6)

12 Marks

1. What is the object of the Trade Union Act, 1926?
2. How many members are required for making the application for registration of the Trade Union?
3. What is the Triple Test as laid down in the case of *Bangalore Water Supply v. A. Rajappa*?
4. Mention any two duties of the Industrial Court under the MRTU & PULP Act, 1971.
5. State the duties of settlement authorities under the Industrial Dispute Act, 1947.
6. Who is an 'Apprentice' under The Apprentices Act, 1961?
7. What are the qualifications prescribed under The Apprentices Act, 1961 for being engaged as an Apprentice?
8. Who is a 'Member' under the MRTU & PULP Act, 1971?

Q2. Write Short Notes (any 2)

12 Marks

1. Contract of Apprenticeship
2. Factory under the Factories Act, 1948
3. International Labour Organization
4. Workman under the Industrial Dispute Act, 1947.

Q3. Solve the Following (Any 2)

12 Marks

1. XYZ Trade Union applies for registration of the trade union. This trade union submitted all the required documents, still, the certificate of registration was refused.
 - a. Explain the legal requisites for providing certificate of registration or the cancellation of the registration of the Trade Union?
 - b. What remedy is available to any aggrieved party for refusal of the registration of the trade union?
2. Vishwa Kalyan Kamgar Sanghatana applied for recognition. It has 32% membership of employees of the industry 'Z'. Another trade union Shramik Kamgar Sangh has 29% of membership of employees of the same industry 'Z'. Both have applied for the recognition.
 - a. Which Trade Union will get the recognition? Why?
 - b. State the legal criteria to provide the recognition to the Trade Unions by in Maharashtra?
3. In an industry Mr. B was an active member of a trade union. The employer changed the conditions of service applicable for him related to one pendency of proceeding of industrial dispute and repeatedly transferred him to different locations, due to his activeness.
 - a. What remedy is available to Mr. B as an employee of the industry as per the Industrial Dispute Act, 1947?
 - b. Explain legal provisions provided to some employees among various trade unions to protect their rights as per Industrial Dispute Act, 1947?

28/3/23

4. In PQR factory the apprentices are undergoing the training. Their health, safety and welfare are the important criteria. Their working time is not fixed.
 - a. Explain the protection provided to all the apprentices under The Apprentices Act, 1961?
 - b. State the working conditions provided to the apprentices by The Apprentices Act, 1961?

Q4. Answer the Following (Any 3)

39 Marks

1. Discuss in detail regarding Registration of Trade Union under the Trade Union Act, 1926.
2. State the Welfare Provisions under the Factories act, 1948.
3. Discuss in detail regarding provisions applicable for Lay-off of the workers.
4. Analyze in detail about Illegal Strike and Lock-out under MRTU and PULP Act, 1971.
5. Explain the term "Collective Bargaining". What are its advantages and disadvantages?

वेळ: 2:३० तास

गुण: ७५

प्र १. एक किंवा दोन वाक्यात उत्तर द्या (कोणतेही ६)

१२ गुण

१. ट्रेड युनियन कायदा, 1926 चा उद्देश काय आहे?
२. व्यवसाय संघाच्या नोंदणीसाठी अर्ज करण्यासाठी किती सदस्यांची आवश्यकता आहे?
३. बेंगळूरू पाणी पुरवठा वि. ए. राजप्पा या प्रकरणात सांगितल्याप्रमाणे तिहेरी चाचणी (triple test) काय आहे?
४. महाराष्ट्र कामगार संघटना मान्यता आणि कामगार अनुचित प्रथा प्रतिबंध अधिनियम, १९७१ अंतर्गत 'औद्योगिक न्यायालयाच्या' कोणत्याही दोन कर्तव्यांचा उल्लेख करा.
५. औद्योगिक विवाद कायदा, 1947 अंतर्गत समझोता प्राधिकरणांची कर्तव्ये सांगा.
६. शिकाऊ उमेदवार अधिनियम १९६१ अंतर्गत 'शिकाऊ उमेदवार' कोण आहे?
७. शिकाऊ उमेदवार अधिनियम १९६१ अंतर्गत शिकाऊ म्हणून नियुक्त होण्यासाठी कोणती पात्रता विहित केलेली आहे?
८. महाराष्ट्र कामगार संघटना मान्यता आणि कामगार अनुचित प्रथा प्रतिबंध अधिनियम, १९७१ अंतर्गत 'सदस्य' कोण आहे?

प्र २. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही २)

१२ गुण

१. शिकाऊ उमेदवाराचा करार
२. कारखाना अधिनियम १९४८ अंतर्गत 'कारखाना'
३. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना
४. औद्योगिक विवाद कायदा, 1947 अंतर्गत कामगार.

प्र ३. खालील प्रश्न सोडवा (कोणतेही २)

१२ गुण

1. XYZ व्यवसाय संघ, व्यवसाय संघ अधिनियम १९२६ च्या नोंदणीसाठी अर्ज करतात. नोंदणीसाठी आवश्यक ती सर्व कागदपत्रे सादर केली असताना ही या व्यावसायिक संघाला नोंदणीचे प्रमाणपत्र नाकारले गेले.
a नोंदणी प्रमाणपत्र प्रदान करण्यासाठी किंवा व्यवसाय संघाची नोंदणी रद्द करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या कायदेशीर बाबी स्पष्ट करा?
b व्यवसाय संघाची नोंदणी नाकारल्याबद्दल कोणत्याही पीडित पक्षाकडे कोणता उपाय उपलब्ध आहे?
2. विश्व कल्याण कामगार संघटनेने मान्यतेसाठी अर्ज केला. त्यात 'Z' उद्योगातील कर्मचाऱ्यांची ३२ % सदस्यसंख्या आहे. दुसरी कामगार संघटना श्रमिक कामगार संघाची सभासदसंख्या २९ % याच उद्योगातील कर्मचाऱ्यांची 'Z' आहे. दोघांनीही मान्यतेसाठी अर्ज केला आहे.
a. कोणत्या व्यवसाय संघाला मान्यता मिळेल? का?
b. महाराष्ट्रात व्यवसाय संघांना मान्यता देण्यासाठी कायदेशीर निकष सांगा?

3. एका उद्योगात श्री बी एका व्यायसाय संघाचा सक्रिय सदस्य होते. नियोक्त्याने त्याच्यासाठी लागू असलेल्या सेवेच्या अटी, औद्योगिक विवाद प्रलंबित असल्यामुळे व तो सक्रिय असल्यामुळे बदलतात आणि त्याला वारंवार वेगवेगळ्या ठिकाणी स्थानांतरित करतो..

a. औद्योगिक विवाद अधिनियम, १९४७ नुसार उद्योगाचे कर्मचारी म्हणून श्री बी यांना कोणता उपाय उपलब्ध आहे?

b. औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ नुसार विविध व्यायसाय संघामधील काही कर्मचार्यांना त्यांच्या हक्कांचे संरक्षण करण्यासाठी प्रदान केलेल्या कायदेशीर तरतुदी स्पष्ट करा?

4. PQR कारखान्यात शिकाऊ उमेदवार प्रशिक्षण घेत आहेत. त्यांचे आरोग्य, सुरक्षा आणि कल्याण हे महत्त्वाचे निकष आहेत. त्यांच्या कामाची वेळ निश्चित नाही.

a. शिकाऊ उमेदवार अधिनियम १९६१ अंतर्गत सर्व शिकाऊ उमेदवारांना दिलेले संरक्षण स्पष्ट करा?

b. शिकाऊ उमेदवार अधिनियम १९६१ द्वारे शिकाऊंना प्रदान केलेल्या कामाच्या परिस्थिती सांगा?

प्र ४. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणत्याही ३)

३९ गुण

१. व्यवसाय संघ अधिनियम १९२६ अंतर्गत व्यवसाय संघाच्या नोंदणीबाबत तपशीलवार चर्चा करा.

२. कारखाना अधिनियम १९४८ अंतर्गत कल्याण कार्ये तरतुदी सांगा.

३. कामगार कपातीबाबत लागू असलेल्या तरतुदींबद्दल तपशीलवार चर्चा करा.

४. महाराष्ट्र कामगार संघटना मान्यता आणि कामगार अनुचित प्रथा प्रतिबंध अधिनियम, १९७९ अंतर्गत बेकायदेशीर संप आणि टाळेबंदी बद्दल तपशीलवार विश्लेषण करा.

५. " सामूहिक वाटाघाटी" या शब्दाचे स्पष्टीकरण करा. त्याचे फायदे आणि तोटे काय आहेत ते सांगा?
